Всеукраїнська загальнополітична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

http://svitlytsia.crimea.ua

№ 40 (1717) П'ятниця, 5 жовтня 2012 р. Видається з 31 грудня 1992 р. Ціна договірна

СЬОГОДНІ — ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ УЧИТЕЛЯ

ВЧИТЕЛЬКА ІЗ СВІТЛОЮ ДУШЕЮ

Хоч і маю педагогічну освіту, але так склалося життя, що почався мій трудовий шлях не в школі, а в редакції єдиної україномовної газети «Кримська світлиця», яка відразу ж стала для мене рідною у російськомовному Криму. Адже тут я могла бути собою — українкою, розмовляти рідною мені мовою і допомагати «Світлиці» по-учительськи «сіяти розумне, добре і вічне», але вже не на шкільну, а набагато більшу аудиторію.

Втім, попрацювати у школі мені все ж довелося. Коли у долі нашої «Світлиці» трапилася та чорна смуга, що майже на півтора року зупинила її випуск, я й згадала про свій учительський диплом і пішла викладати українську мову та літературу в сімферопольський НВК «Лінгвіст». Тут я на власному досвіді переконалася, яка самозречена і виснажлива праця вчителя, якщо, звичайно, викладатися сповна. А педагоги у «Лінгвісті» інакше і не можуть! До того ж директор цього елітного, з поглибленим вивченням англійської мови, навчального закладу Наталія Дмитрівна Куликова дбає про те, щоб умови для навчання дітей і праці педагогів у «Лінгвісті» були якнайкращими, і це їй добре вдається. Заходиш до школи — і поринаєш в атмосферу домашнього затишку. Школа невелика, розміщена в приміщенні дитсадка, який також функціонує, сюди ходять менші братики та сестрички старшокласників. У цій школі всі одне одного добре знають. Вчителі, працівники, учні, маленькі вихованці дитсадка — це одна велика родина.

Школа до того ж гарно оснащена. Кожен кабінет оформлено тематичними стендами, майже в усіх є великі монітори, на яких учителі демонструють відеоуроки, фільми, презентації.

Та все ж не монітори і стенди — найбільша гордість школи, а її педагоги! Надія Олександрівна Птащенко — учителька з 35-річним педагогічним стажем, один з кращих педагогів «Лінгвіста», вчитель-методист української мови та літератури — була моєю наставницею, порадницею, рідною душею, про яку тепер, після мого повернення до «Світлиці», хочу розповісти.

(Продовження на 5-й стор.)

ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА А. ПОГРІБНОГО
ЯКБИ Ж МИ ВЧИЛИСЬ ТАК, ЯК ВИ НАВЧАЛИ...
стор. 4

ПОЕТ І ЧАС
ВОЛОДИМИР СВІДЗІНСЬКИЙ
КРІЗЬ СІТІ ТОТАЛІТАРИЗМУ
стор. 7

ХТО НЕ ЗНАЄ МИНУЛОГО...
ВАСИЛЬ ДЕРГАЧ
ВИРОК ІСТОРІЇ
стор. 10

4 820157 940020 40

ЗІРКА СОЛОМІЇ КРУШЕЛЬНИЦЬКОЇ

Уклін Тобі, Велика Соломіє!
Ми від твоїх негаснучих щедрот
Міцнішими стаєм: живе і гріє
Твоє ім'я, як пісня, як народ!
Дмитро Павличко

Три випускники Львівської консерваторії ім. М. Лисенка, з якою пов'язане ім'я видатної української співачки Соломії Крушельницької, — заслужена артистка України, солістка Кримської філармонії Наталя Безкоровайна, заслужений працівник культури України, контрабасист Богдан Безкоровайний і піаністка Ольга Бірючева провели у Всеукраїнському інформаційно-культурному центрі за участі Кримського університету культури, мистецтв і туризму та Сімферопольського науково-творчого товариства композитора Василя Безкоровайного вечір пам'яті «Велика серед великих». Він при-

свячений 140-річчю С. Крушельницької, що 23 вересня, в день її народження, за значний особистий внесок у світове та вітчизняне театральне мистецтво урочисто відзначався згідно з постановою Верховної Ради України на державному рівні.

Серед найбільших співаків світу кінця XIX — першої половини XX століття українська оперна співачка Соломія Крушельницька була символом досконалості і неперевершеності. Її незрівнянної краси лірико-драматичне сопрано діапазоном майже в три октави — рідкісне явище в світовому оперному і камерному мистецтві. Її репертуар налічував 63 партії з 61 опери 33-х композиторів. Її неперевершений голос полонив Україну, Росію, Європу, Північну і Південну Америку, Єгипет, а співаки зі світовим ім'ям — Енріко Карузо, Тітто Руффо, Маттіа Баттістіні, Федір Шаляпін вважали за честь співати з Соломією Крушельницькою. З цього приводу італійський поет Джозуе Кардуччі написав у своєму вірші в 1905 році: там, де проходить Соломія Крушельницька, «квітнуть троянди і співають солов'ї».

Розпочався вечір з демонстрування документальних кадрів про співачку, чий голос сучасники порівнювали з лірою поета. Про її життя і виконавську майстерність розповів Б. Безкоровайний, а з багатою фонографічною спадщиною, яка є частиною культурних надбань України, ознайомила присутніх студентів і любителів музики Н. Безкоровайна. Високу школу вокального мистецтва Львівської консерваторії, де навчалася Крушельницька, а потім працювала викладачем, Н. Безкоровайна продемонструвала виконанням української народної пісні «Хусточка».

Естафету класичного камерного співу різних поколінь українських вокалістів від Крушельницької до Безкоровайної, а від неї до молоді продовжили її вихованці — студенти Кримського університету культури, мистецтв і туризму Антоніна Іванова, Маша Щелканова та Анастасія Кравченкова. Вони виконали українські та російські народні пісні, романси в супроводі концертмейстера О. Бірючевої.

НА ВЕРШИНІ СВІТОВОЇ СЛАВИ

Соломія Крушельницька народилася 23 вересня 1872 року в селі Білявинцях Бучацького повіту на Тернопільщині. Батько Соломії — український священик і хоровий диригент Амвросій Крушельницький закінчив у 1866 році Львівську духовну семінарію. Її мати — Теодора Савчинська мала гарний голос і співала народні пісні, зокрема колискові та гаївки. Вона була донькою священика і письменника Григорія Савчинського, на гербі давнього роду якого написано: «Козак з шаблею, у ногах якого ящірка».

(Закінчення на 6-й стор.)

Н. Безкоровайна

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:

Міністерство культури і туризму України,

Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,

трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта" "БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України Реєстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11 2006 р. Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.

Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:

головного редактора - (0652) 51-13-24

відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14

e-mail: kr_svit@meta.ua

http://svitlytsia.crimea.ua

Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф» вул. Фрунзе, 47-б м. Київ, 04080

Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -

ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Генеральний директор Олеся БІЛАШ

03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1,

тел./факс (044) 498-23-63

Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019 код ЄДРПОУ 16482679

E-mail: vidavnictvo@gmail.com

САМІ СОБІ «НАКЛЕПАЛИ»...

ВЕРХОВНА РАДА СКАСУВАЛА «ЗАКОН ПРО НАКЛЕП»

Верховна Рада України у вівторок скасувала своє рішення про ухвалення у першому читанні проекту закону «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо посилення відповідальності за посягання на честь, гідність та ділову репутацію людини».

Як передає кореспондент УНІАН, за це рішення проголосували 349 із 380 народних депутатів, зареєстрованих у сесійній залі, зокрема, 174 народні депутати із фракції Партії регіонів, 56 – із фракції «БЮТ-Батьківщина», 45 – НУ-НС, 23 – КПУ, 20 – фракції Народної партії, 18 – групи «Реформи заради майбутнього» і 13 – позафракційних.

Як повідомлялося раніше, 18 вересня український парламент ухвалив у першому читанні проект закону, яким передбачалося запровадити кримінальне переслідування за наклеп з покаранням до трьох років ув'язнення. Проект закону був внесений народним депутатом від ПР Віталієм Журавським.

Проект закону викликав критику з боку Єврокомісії, Ради Європи, ОБСЄ і депутатів Європарламенту, а також ряд протестів з боку журналістської спільноти.

25 вересня В. Журавський зареєстрував у парламенті проект постанови про скасування рішення Верховної Ради про ухвалення в першому читанні законопроекту про криміналізацію наклепу.

1 жовтня біля Верховної Ради України проходила акція журналістів і політиків проти ухвалення закону про посилення відповідальності за поширення наклепу.

* * *

Журналісти вважають, що на скасування законопроекту, яким передбачалося запровадження кримінальної відповідальності за поширення наклепу, вплинуло загальне обурення медіа.

Таку думку в коментарі кореспонденту УНІАН висловив журналіст Єгор Соболєв під час акції протесту біля Верховної Ради України. Він підкреслив, що журналісти вдячні всім депутатам, які проголосували за скасування зазначеного законопроекту. «Закон взагалі викинули з Верховної Ради, тому ми дуже раді, ми дуже вдячні кожному народному депутату, який проголосував «за», — сказав він.

Є. Соболєв наголосив на важливості того, що журналісти, як і під час голосування закону про доступ до публічної інформації, зібрали конституційну більшість у ВР.

РАДА ПРИЙНЯЛА ЗАКОН ПРО ЗАПРОВАДЖЕННЯ БІОМЕТРИЧНИХ ПАСПОРТІВ

Верховна Рада ухвалила в цілому Закон «Про Єдиний державний демографічний реєстр», що передбачає запровадження в Україні біометричних паспортів. Як повідомляє кореспондент УКРІНФОРМу, «за» проголосували 233 народних депутати.

Згідно із цим законом № 10492 кожен громадянин України незалежно від віку зобов'язаний отримати паспорт, що виготовляється у формі картки, яка містить безконтактний електронний носій інформації. Оформлення паспорта громадянина України здійснюється всім особам, починаючи з народження і незалежно від віку, на кожні десять років.

До біометричного паспорта вноситься інформація про громадян, що включена до єдиного державного демографічного реєстру: ім'я; дата народження або смерті; місце народження; стать; дата внесення інформації про особу до реєстру; відомості про батьків (усиновлювачів), опікунів, піклувальників та інших представників. Окрім того, записуються відомості про громадянство, його відсутність та підстави набуття громадянства країни; реквізити документів, виданих особі; відомості про документи, що підтверджують смерть особи або визнання особи померлою чи безвісно відсутньою, а також відцифрований зразок підпису та образ обличчя особи.

Єдиний державний демографічний реєстр включатиме також додаткову змінну інформацію: про місце реєстрації, сімейний стан, відмову від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, видачу приватизаційних паперів, додаткові (факультативні) біометричні дані, параметри; інформацію з відомчих інформаційних систем.

Законом визначається, що Єдиний державний демографічний реєстр — електронна інформаційно-телекомунікаційна система, призначена для зберігання, обробки та використання інформації про особу. Окрім того, закон містить норму, відповідно до якої внесена до реєстру інформація є конфіденційною, а її нерозголошення гарантується державою.

«ЧОРНОМОРНАФТОГАЗ»

ПРИСТУПИВ ДО ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ З ТРИРАЗОВОГО ЗБІЛЬШЕННЯ ВИДОБУТКУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ

СПБУ «Петро Годованець»

Протягом чотирьох років компанія планує освоїти сім нових, дообладнати два діючих родовища і збільшити видобуток газу втричі — з 1 млрд. 56 млн. кубометрів у 2011 році до 3 млрд. кубометрів у 2015-му. Вже в 2014 році газом власного видобутку буде повністю забезпечений Крим, чиї річні потреби у блакитному паливі складають зараз близько 2 млрд. кубометрів.

Цього року «Чорноморнафтогаз» вийшов на історичний максимум добового видобутку газу на родовищах у Чорному морі — більше трьох мільйонів кубометрів. Стільки не добували за всю 40-річну історію освоєння шельфу. Проміжні результати стали підсумком дооблаштування родовищ. Зокрема, нарощування експлуатаційного буріння на шельфі Чорного моря — у 2011 році «Чорноморнафтогаз» вийшов у лідери Чорноморського регіону за темпами і обсягами буріння і продовжує зберігати їх у 2012 році. У першому півріччі компанія пробурила 8914 метри — більше, ніж в інших секторах Чорного моря разом узятих.

За підтримки Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» протягом останніх двох років проводяться широкомасштабні роботи з модернізації підприємства та збільшення видобутку. Показовий приклад, — якщо за останні 2 роки були закуплені дві високотехнологічні самопідіймальні плавучі бурові установки, 4 сучасних судна і спеціалізована трубоукладальна баржа, то за попередні 19 років незалежності України — всього один катер і одна бурова установка, яку закладали ще за часів СРСР. Якщо за останні 2 роки будується 4 платформи і 116 кілометрів газопроводів, то за попередні 19 років — всього 3 платформи та 101 кілометр газопроводів.

Основою для успіху стане, безумовно, освоєння Одеського родовища газу — першого родовища на шельфі Чорного моря, яке повністю облаштовується за часи незалежності України. Запаси його — 21 мільярд кубометрів газу. Родовище є найбільшим з відкритих «Чорноморнафтогазом» у Чорному морі. Відкрито його було ще у 80-х роках минулого століття, а можливості облаштування з'явилися тільки зараз.

У вересні відбувся пуск промислового газу на промислі і він готовий до початку видобутку. Підключено дві свердловини на платформі БК-1 Одеського родовища. СПБУ «Петро Годованець» завершує буріння третьої.

Таким чином, «Чорноморнафтогаз» зможе виконати поставлене Президентом України і Кабінетом Міністрів завдання зі значного збільшення видобутку природного газу у найстисліші терміни.

Прес-служба Державного акціонерного товариства «Чорноморнафтогаз»

(До слова, на прохання групи кримських журналістів і, зокрема, редакції «КС» інформаційні повідомлення «Чорноморнафтогазу» нещодавно почали розсилатися також і державною мовою. Дякуємо колегам і сподіваємося на продовження творчої співпраці!)

ТЕРПІННЯ, ОПТИМІЗМУ, ЗАРПЛАТИ!

ПРЕМ'ЄР-МІНІСТР УКРАЇНИ МИКОЛА АЗАРОВ ЗАПЕВНИВ, ЩО УРЯД ПОСТІЙНО ПРАЦЮЄ НАД ПІДВИЩЕННЯМ ПРЕСТИЖНОСТІ ПРАЦІ ПЕДАГОГА

Зарплата вчителів в Україні до кінця 2012 року зросте до трьох тисяч гривень. Як передає кореспондент УНІАН, про це заявив Прем'єр-міністр Микола Азаров, відкриваючи у середу засідання Кабінету Міністрів.

«Перша неділя жовтня – це День учителя. За кілька днів ми будемо вітати наших освітян. Чудово, що існує таке свято, коли вчитель встає на п'єдестал пошани і поваги. Адже це не тільки людина, яка несе знання і мудрість. Вчитель також виконавець найпочеснішої місії на землі — дарувати духовність і мораль молодому поколінню. День вчителя — вже давно по-справжньому всенародне свято. Кожен з нас був учнем і у кожного залишився в пам'яті улюблений учитель і педагог, вдячність якому ми зберігаємо в своїй душі», — сказав М. Азаров.

Він наголосив, що вимоги до вчителя, до педагога, до наставника завжди були, є і будуть високими. На думку глави уряду, сьогодні вчитель повинен бути не тільки професійно грамотним, володіти новітніми засобами та методиками навчання, а й усвідомлювати суть глибоких змін, які відбуваються у суспільстві.

«Сьогодні як ніколи важливо навчити дітей самостійно мислити, приймати рішення і нести відповідальність за свій вибір. Ваше і наше завдання — допомогти їм стати гідними громадянами України», — підкреслив М. Азаров.

Він побажав усім вчителям напередодні їхнього свята доброго здоров'я і благополуччя, терпіння й оптимізму, успіхів у їхній нелегкій, але такій важливій праці.

Також М. Азаров заявив, що уряд постійно працює над підвищенням престижності праці педагога, вирішенням тих актуальних питань, які б повною мірою дозволили їм реалізувати свій викладацький та творчий потенціал. Серед них, насамперед, — підвищення рівня оплати праці педагогів. Наприклад, зазначив прем'єр, середньомісячна заробітна плата вчителя 1-ї категорії із 2009 року вже зросла на 1 тис. 200 грн. (майже в 1,7 рази). На кінець 2012 року вона складе майже 3 тис. грн., а до кінця наступного – наблизиться до 3,5 тисяч, пообіцяв М. Азаров.

ВИБОРИ І КАНІКУЛИ

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України направило в обласні управління рекомендації у зв'язку з виборами перенести осінні канікули. Школярів пропонують відправити на відпочинок з 25 жовтня до 1 листопада.

Осінні канікули за планами повинні були розпочатися 29 жовтня, тобто на наступний день після виборів, і закінчитися 4 листопада.

Причина перенесення канікул зрозуміла — більшість виборчих дільниць розташовується в школах, а до складу комісій входять вчителі, завучі й директори. І якщо дітей не буде в школі, коли йде підготовка дільниць, їм буде простіше. Крім того, вважають у Міносвіти, це допоможе «уникнути ускладнення епідеміологічної ситуації в дитячих колективах». А за три дні після голосування школи якраз встигнуть повернути той самий вигляд, що й до виборів.

БІЛЬШЕ ТУРИСТІВ — БАГАТИХ І РІЗНИХ!

За 9 місяців поточного року в Криму відпочили 5,7 млн. осіб, що більше, ніж за весь минулий рік. Про це міністр курортів і туризму АР Крим Олександр Лієв повідомив на засіданні Президії Верховної Ради АРК, передає Курортно-інформаційний центр.

«Ми поступово просуваємося до позначки 7 місяців сезону на рік. Це головна умова для світових готелів і їхній поріг мінімальної рентабельності. Деякі мережі готелів уже дивляться у бік Криму з особливою цікавістю», — сказав він.

Керівник курортного відомства додав, що у 2012 році на 16,5% більше туристів відвідали Крим у квітні та на 9,1% у вересні. О. Лієв також підкреслив, що позитивно змінюється географія туристів. Кількість росіян-відпочивальників збільшилася з 1,42 млн. у 2011 році до 1,52 млн. у 2012 році. Частка росіян у загальній кількості туристів у 2012 році склала 25% (у 2011 році — 21%), туристів інших країн СНД — 3%, далекого зарубіжжя — 3%, українців — 69%. Причому кількість туристів, які прибули з російських міст авіатранспортом, збільшилася на 22%.

«Платоспроможність таких туристів набагато вища: середня кількість коштів, які витрачає російський турист у Криму, — 10 тис. грн. за 14 днів, українець — 7 тис. грн., але за 10 днів європеєць залишає у Криму близько 14 тис. грн.», — зазначив О. Лієв.

В КРИМУ ЗАПРОВАДЯТЬ «ЛІСОВИЙ ОБРОК»?!

Кримський парламент ухвалив внесення до порядку денного проекту постанови «Про встановлення ставок збору за заготівлю другорядних лісових матеріалів, здійснення побічних лісових користувань та використання корисних властивостей лісів, здійснюваних у порядку спеціального користування». Текст документа розміщений на офіційному сайті ВР АРК.

«Запропонований Радміном документ має намір запровадити «лісовий оброк»: плату за випасання худоби, збір дикорослих трав, ягід та грибів, прогулянки по лісу, стоянку авто, і навіть за любительську відеозйомку та фотополювання у лісі, як і за запис голосів птахів та тварин у лісовій місцевості», повідомляє у зв'язку з цим сайт Крим.net.

Відповідно до 6-ї статті Лісового кодексу України громадяни мають право безперешкодно відвідувати державні та муніципальні лісові масиви.

ЩОБ ОСІНЬ БУЛА ЗОЛОТОЮ

Якось біля спеціалізованої аптеки наздогнала мене літня жінка, що стояла у черзі десь позаду. Вона почала розпитувати, де я беру рецепти на транквілізатори і чи правда, що від надмірної дози цих препаратів можна заснути і не прокинутися. Потім вона зізналася, що їй вже несила доглядати хворого, майже нерухомого чоловіка, який тримається тільки на наркотиках і якому вона нічим не може допомогти, і що, на її думку, краще вже було б поставити на усьому цьому крапку, тобто заснути і не прокинутися, бо її життя — це лише суцільні страждання і безнадійність.

Після цього випадку я кілька місяців обривала телефони установ, які могли б і мали б бути дотичними до питань, пов’язаних із суїцидом, адже Сімферополь, як виявилося, чи не єдиний обласний (не кажу вже республіканський) центр, що не має відповідної гарячої телефонної лінії. Передовсім це мало б бути турботою психіатрів, але так і не стало, хоча під тиском громадськості головний лікар республіканської психіатричної клініки і позбувся своєї посади.

Та для людей, які у певний момент потребують негайної допомоги, від цього не легше. Всі ці болючі роздуми знову ожили для мене після спілкування із завідувачкою відділення соціально-побутової адаптації людей похилого віку Територіального центру соціального обслуговування Центрального району м. Сімферополя Людмилою Станіславівною Малиновською. У розмові вона згадала випадок, коли біля очолюваного нею відділення, яке знаходиться майже у лісі, їй зустрілася літня жінка, вигляд якої свідчив про те, що вона перебуває у стресовому стані. Жінка ця прямувала до лісу з тим, щоб додому, де її життя зробили діти просто нестерпним, більше не повертатися.

Та замість лісу вже через кілька хвилин вона сиділа в кріслі у затишному приміщенні відділення, де були і свій психотерапевт, і заспокійлива музика, а головне — просто щирі люди з відкритими серцями, сповненими нажитих за довгі роки безцінних скарбів, якими все рідше і рідше доводиться ділитися.

Невдовзі ця неочікувана гостя знайшла тут для себе навіть не другий, а перший дім з друзями, медичною допомогою, обідами і розвагами. І так тривало кілька років.

Вперше я побувала у відділенні соціальної адаптації, щоправда, тоді ще соціальної реабілітації, понад 10 років тому. На той час воно тільки-но ще розбудовувалося, були великі плани й очікування і море ентузіазму.

Не хотілося вірити, та від фактів подітися нікуди — «помаранчева» влада почала активно згортати соціальні програми. Тож реабілітаційні центри перетворилися на адаптаційні, а це означало, що були скорочені медичні ставки: лікаря-стоматолога (тепер чимчикуйте, старенькі, до лікарні і платіть щонайменше тридцятку), масажиста (це слово взагалі раджу забути — не знадобиться, бо пов’язане із захмарними сумами), лікаря-психотерапевта (а такі фахівці є сьогодні лише у психіатричній клініці, куди звертатися ви, звичайно ж, посоромитесь, бо літніх людей у нас і так охоче тримають за недоумків, тож треба «маскуватися»).

Для адаптаційного центру, зрештою, достатньо і звичайної медсестри та психолога, яких у нас без остраху поспіхом штампують у великій кількості, бо це воістину люди, які ні за що не відповідають, тому на них і переучують чи не всіх, хто у своїй рідній, обраній змолоду спеціальності не відбувся. Дай, Боже, щоб цьому адаптаційному відділенню пощастило більше, ніж багатьом іншим установам, бо керівництво, як правило, підбирає колектив «під себе», а те, що Людмила Станіславівна — людина з великою душею, не важко збагнути і без допомоги психолога, тож її колеги теж мають відповідати певним стандартам.

Понад 20 років пропрацювала вона очільником відділення з роботи з інвалідами, переймаючись долею кожного свого підопічного, і вже 6 років за рахунок дуже незначного резерву утримує на плаву острівець любові і добра для стареньких, яких молодь любить називати не пенсіонерами, а піонерами, а лікарі «Швидкої допомоги» частенько просто ігнорують їхні виклики.

Звичайно, заслуга в тім, що відділення таки існує, хоча і з обмеженими функціями не лише Людмили Малиновської, а й цілої низки керівників соціального фронту, котрі, діючи в рамках закону, що зачиняє сьогодні двері подібних установ перед старенькими, які мають працездатних дітей, таки знаходять прийнятні форми, аби не відмовляти в турботі пенсіонерам зі складних родин.

Сьогодні на порядку денному і відвідування адаптаційного відділення на комерційній основі. Думаю, для тих, хто дійсно потребує спілкування і оздоровлення, ця сума не буде катастрофічною. Бо де ще вони зможуть попрацювати на таких унікальних тренажерах: тут і міні-стадіон, і бігова доріжка, і велосипед, і лижня, які тренують і зміцнюють м’язи, кістки, поліпшують кровообіг і назавжди залишають в минулому проблеми із зайвою вагою.

Для тих, хто не дуже впадає на рекламу, достатньо було б подивитися на жіночок, які випадково затрималися в залі: жваві, енергійні і по-справжньому молоді, вони ставили під сумнів саму ідею, що комусь до чогось тут треба адаптуватися.

Варто поспілкуватися хоча б з Людмилою В’ячеславівною Сандар, яка вже готується святкувати своє 80-річчя. Одягнена вона, як молода стильна леді, золоте доглянуте волосся (можливо, тому, що працювала в театрі і звикла бути «на людях», а можливо, просто здоров’я та позитивний настрій дозволяють дбати про свою красу). Зрештою, вона й зараз «на людях» — є учасницею хору «Золота осінь», відкрита для спілкування, товариська, за що дякує адаптаційному відділенню, а ще — за електрофізичні процедури: КУФ, магніт, дарсонваль та, звичайно ж, заняття спортом. Каже, що летить сюди, мов на крилах, і не мислить собі іншого життя.

Вдові Світлані Федорівні Котолуповій довелося складніше. Після смерті чоловіка вона опинилася у глибокій депресії, життя, здавалося, втратило сенс. Забула, що таке дзеркало, бо її пригнічене, одразу змарніле обличчя тільки підсилювало тугу. Та ось сидить вона переді мною в гарненьких молодіжних бриджах і розповідає про своє відродження, яке відбулося завдяки можливостям та атмосфері відділення.

— Тут все є для підтримання здорового способу життя, — розповідає вона. — Ми навіть п’ємо очищену воду. Щодня безкоштовно обідаємо.

І хоча — не на абиякі гроші — на 5 гривень, та обіди привозять дієтичні, гарячі, зі шкільної їдальні. Варто відзначити й інші приємні моменти. Завжди до послуг підопічних швачка Таїсія Юхимівна Соколова, а у відділенні реабілітації молодих інвалідів вони можуть безкоштовно зробити зачіски. Для них — завжди свіжа інформація, що стосується справ пенсійних та питань соціального захисту, у формі зустрічей з фахівцями цих установ.

А ось як щодо розваг (це, окрім великого телевізора, подарованого мером) — не розпитала. Пам’ятаю, колись тут чи не щодня щось відбувалося. Тепер, здається, скромніше — довелося пригадати власні колишні інтереси і таланти.

До Дня людей похилого віку (1 жовтня) жіночки підготували концерт. Ще б пак, у них гостя! Міністр і кандидат в депутати ВР України Віталіна Олексіївна Дзоз. Переконана, що вона теж прийшла не з порожніми руками.

Та мене непокоїть дещо інше, не ті люди, що почуваються тут, як риба в воді, завдяки своїй комунікабельності та життєстійкості, а ті, хто бере мотузку і йде до лісу, хто знати не знає, що є на світі такий острівець, де можна пересидіти негоду, підремонтувати на житейському «човні» пробоїни і не припускатися найбільшого гріха, який не дозволить заспокоїтися душі і на тому світі.

Тож, якби я була народним депутатом чи якоюсь іншою впливовою людиною, я б не скорочувала ставки, а навпаки підсилила антикризову складову в діяльності цієї організації. І нехай би тут запрацював телефон SOS! (довіри), номер якого можна було б довідатися на кожному стовпі, а священик з’являвся не лише раз на тиждень, а значно частіше. Бо усім нам є за що попросити прощення у Господа: адже це наші батьки живуть сьогодні у горі і відчаї, а ми нібито того не помічаємо. Незабаром успадкувати їхню долю настане час і для декого з нас.

Втім, не хотілося б завершувати ці роздуми на такій сумній ноті. Навпаки, хочеться подякувати кожному, хто причетний сьогодні до збереження таких адаптаційних відділень, бо не здивуюся, якщо незабаром хтось вирішить, що вони є нерентабельними і забере приміщення під комерцію. Як було колись із дитячими садочками.

І нехай сьогодні з фінансами скрутно, завтра, сподіваємося, буде легше. А з прийняттям пенсійної реформи, яка створить проблеми для сотень тисяч людей похилого віку без належного робочого стажу й права на пенсію, та з подальшим утвердженням у суспільстві капіталістичних принципів, життя літніх людей тільки ускладниться. Тож знадобиться і інфраструктура, і не менше — добрі, щирі серця, сповнені співчуття і турботи. Бо кому ми потрібні, коли вже не потрібні ніде і нікому? Але ж хочеться, щоб осінь таки і насправді була золотою...

Тамара СОЛОВЕЙ

КРИМСЬКІ ДОВГОЖИТЕЛІ

За інформацією Кримського республіканського центру здоров’я, у Криму проживає 106 осіб, чий вік у 2012 році досягне 100 і більше років. Найстарішому кримському довгожителю 108 років.

Прес-служба Міністерства охорони здоров’я АРК повідомила, що з нагоди Міжнародного дня людей похилого віку у Сімферополі відбулася акція «Милосердя», в ході якої у відомчій поліклініці № 5 було проконсультовано понад сто осіб.

«Четверо осіб після консультацій були направлені на госпіталізацію», — повідомили у кримському МОЗ.

Республіканським центром здоров’я було організовано також урочисті збори та святковий концерт, на який запросили ветеранів війни, праці та військової служби.

МІЛЬЯРД — НА «ДОСТУПНЕ ЖИТЛО»

Уряд передбачив у проекті держбюджету-2013 на реалізацію програми «Доступне житло» 1 млрд. грн. На цьому наголосив Прем’єр-міністр України Микола Азаров під час засідання Кабінету Міністрів у середу, повідомляють кореспонденти УКРІНФОРМу.

«Це відповідь тим, хто ще вагається: чи взяти участь у програмі, за якою держава здешевлює плату за кредит до 3% на 15 років», — зазначив М. Азаров.

У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ВСЬОГО КРИМУ

Проблеми депортованих народів необхідно вирішувати у контексті розвитку всього Криму. Про це заявив голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим Анатолій Могильов на зустрічі у Києві з представниками дипломатичних місій та міжнародних організацій, акредитованих в Україні, повідомила прес-служба кримського уряду.

«Учасники зустрічі обговорили можливість проведення у 2013 році Міжнародного форуму щодо надання допомоги Україні у відновленні прав кримськотатарського народу та інших депортованих народів. Ініціатором проведення форуму є народний депутат України Мустафа Джемілєв», — йдеться у повідомленні.

«Кримська влада готова надати підтримку в проведенні форуму в Криму», — зазначив Анатолій Могильов. Пропозицію про проведення форуму також підтримали представники дипломатичних місій та міжнародних організацій, які брали участь у заході.

ВПЕРШЕ ДО ШКОЛИ... У 14 РОКІВ

У Дергачівському районі Харківської області виявлено 14-літнього підлітка, який жодного дня не ходив до школи. Про це розповіла на прес-конференції начальник служби у справах дітей Харківської ОДА Тетяна Печерських, повідомляє кореспондент УКРІНФОРМу.

«Виявлено безграмотного підлітка — рома за національністю, він ніколи не був записаний до школи і не відвідав жодного уроку. До батьків дитини вжито заходів адміністративного реагування. Вирішено, що дитина буде опановувати шкільну програму екстерном, під спостереженням учителів, поки за рівнем підготовки не наздожене однолітків-семикласників», — сказала Т. Печерських.

З початку навчального року в Харківській області виявили всього три десятки підлітків, які без поважних причин не відвідують школу, хоча записані в класних журналах. Із них 20 підлітків віком до 15-ти років взято на облік як дітей з сімей, що перебувають у складних життєвих обставинах. «Якщо за півроку ситуація з вихованням та умовами життя взятих на облік дітей не поліпшиться, їхніх батьків позбавлять батьківських прав», — зазначила Т. Печерських.

У Харківській області діють близько тисячі загальноосвітніх шкіл, які відвідують близько двохсот тисяч дітей.

МОРАЛЬ І БІЗНЕС

Приклад моральності, оскільки сьогодні вона занепала в українському суспільстві, має подавати не тільки інтелігенція, а й бізнесмени. Про це заявив письменник, Герой України Юрій Мушкетик у розмові з кореспондентом УКРІНФОРМу.

«Сьогодні треба виховувати українське суспільство. Приклад моральності має подавати не тільки інтелігенція, а й бізнесмени», — сказав Ю. Мушкетик. На його думку, «поважні бізнесмени зараз збиткуються над людьми, замість того, щоб ділитися своїм багатством».

«В Європі середній податок на прибуток становить 50%. Натомість в Україні багатії-підприємці платять тільки 4% податку, а власник малої торговельної лавки на ринку, який працює з ранку до вечора, — удесятеро більше», — підкреслив письменник.

Ю. Мушкетик наголосив, що такий стан речей потрібно змінювати, оскільки це аморально стосовно українців.

Олесь Гончар і Анатолій Погрібний на зустрічі з молоддю

Посвячення у студенти 1-го курсу Інституту журналістики (30.08.1987 р.)

ЯКБИ Ж МИ ВЧИЛИСЬ ТАК, ЯК ВИ НАВЧАЛИ...

СВІТЛІЙ ПАМ’ЯТІ ДОБРОПОРЯДНОГО Й НЕБАЙДУЖОГО ДО УКРАЇНСЬКИХ МОВНИХ ТА ОСВІТЯН–СЬКИХ ПРОБЛЕМ АНАТОЛІЯ ПОГРІБНОГО, ЯКИЙ ПІШОВ У ВІЧНІСТЬ 9 ЖОВТНЯ 2007 РОКУ

Ми з Вами навіки попрощалися в Національній філармонії – такого велелюддя давно не бачила ця поважна київська споруда. В черзі стояли студенти, вчені, політики, шанувальники творчості, пересічні громадяни... Гори квітів лягали біля труни – як кожному було боляче на серці в ті хвилини при одній думці, що це остання з Вами зустріч...

9 жовтня — цю дату наводжу неспроста, бо Ваше ставлення до молоді, особливо – студентської, її воістину вікопомних вчинків – історичне. Саме 9 жовтня 1990 року Ви та письменник і громадський діяч Олесь Терентійович Гончар прийшли по обіді на тодішню площу Жовтневої революції (нині – Майдан Незалежності), де з 2 жовтня тривала «Революція на граніті», або як її ще називали — «Студентська революція на граніті» — кампанія протестного голодування української молоді. Її вимоги – перевибори Верховної Ради УРСР на багатопартійній основі, недопущення підписання нового Союзного договору, проходження військової служби юнаками-українцями на території України й відставка Голови Ради Міністрів УРСР. Організовували непокору Українська студентська спілка та Студентське братство. Серед мітингуючих — Олесь Доній, Марічка Бурмака, В’ячеслав Кириленко, Вахтанг Кіпіані, Анжеліка Рудницька, Маркіян Іващишин...

Незабутні слова Олеся Гончара, звернені до студентів: «Ви — цвіт нації! Прошу, прошу – бережіть себе, ви так потрібні для майбутнього України», як і Ваші, Анатолію Григоровичу:

— Ця революція, діти, відбулася і в серцях багатьох українців. Повірте, Україна зміниться після студентського голодування, тому що відбувається щось таке, чого раніше не відбувалося. Молоді люди піднімають національний прапор єдності та незалежності й це – історична подія й ми вас підтримаємо!

Потім, після зустрічі з нескореними студентами, в парку Шевченка біля університету Ви з Гончарем довго розмовляли про зміни, які негайно треба проводити в Україні, про роль молоді в побудові нової, демократичної країни і... крах комуністичної ідеології. І тоді Ви зізналися Олесеві Терентійовичу про те, що іще влітку, вслід за Віталієм Дончиком і його однодумцями, написали заяву про вихід із партії. І повторили Вінграновського: «Ми на Вкраїні хворі Україною, ми на Вкраїні в пошуках її». Невідомо, що стало поштовхом для Олеся Терентійовича Гончара, але о шостій ранку наступного дня відомий письменник Вам телефонував і зізнався: «Я також написав заяву про вихід із партії»...

А 12 жовтня 1991 року, на другий день після затвердження Верховною Радою постанови про проведення Всеукраїнського референдуму на підтвердження Акта проголошення Незалежності України, Ви вже палко виголошуєте доповідь на Форумі української інтелігенції. Там багато говорено було про найнагальніші національні потреби – творення власного війська, вихід із «рубльової зони», але Ваш виступ був присвячений проблемі найнагальнішій з нагальних – випрацюванню нової концепції національної освіти. Так і знайте, Анатолію Григоровичу, саме з того Вашого виступу й розпочалася битва інтелігенції за національну освіту, бо хто, як не професор Погрібний, добре усвідомлював – без української освіти Української держави не збудуєш і українське слово в Україні не утвердиш – протягом віків свого побутування воно ж було нерозривно пов’язане зі школою та освітою.

Та й Ваші перші кроки в шкільну освіту – родинні, від матері, Софії Петрівни Зимбалевської. Вона, вчителька початкової школи з села Мочалище на Чернігівщині, сама, без чоловіка, — Григорій Федотович Погрібний загинув на фронті під Волховим, — виховуючи дітей, дала змогу відчути й безпосередньо пережити живу, органічну єдність українського слова й українського терену, їхню високу симфонічність, у якій римуються слова і дерева, вірші – і лінія обрію за полем. Ось звідки у Вас патріотичне, материнське бажання зберегти мову, повсякчас стоячи на її сторожі, й тому написали твори, які стали в Україні класикою. «Поклик дужого чину» — це відверта, інколи до щему в серці, розмова письменника і громадсько-культурного діяча Анатолія Погрібного про мову, її сьогодення та завтра для духовного відродження народу. Це видання продовжує та доповнює його попередні гостроактуальні публіцистично-наукові видання — «Розмови про наболіле, або Якби ми вчились так, як треба» (1999), «По зачарованому колу століть» (2001), «Раз ми є, то де» (2003), книжки, що здобули широкий суспільний резонанс, зацікавленість проблемою шанувальників українського слова.

Пам’ятається: у Вашому Спілчанському кабінеті на Банковій, 2 ми розмовляли про національну ідею, і я запитав:

— Хіба українська ідея така неприваблива сьогодні, що не має вагомої підтримки в суспільстві?

— Річ не в тому, чи вона гірша за єврейську або російську ідею, — запально відповідали. — Справа в іншому: головна ідея грошей, які панують нині у нас, переважає суспільство споживачів. А в суспільстві споживачів нема місця жодному креативному початку. Ми як мислителі, митці — нікому не потрібні, ми потрібні лише як покупці, що купуватимуть «Неміров», «Кока-Колу». Ми часто-густо думаємо не головою, а шлунком. Тому вся надія на молодь, яка сьогодні показує приклад мислячого індивіда.

Ви й у поважному віці були з молодечим запалом, нестримною енергією діяльності. Бо з 1964 року, коли навчалися на філологічному факультеті Державного університету імені Тараса Шевченка, – це час, коли Ви формувалися в період «хрущовської відлиги», шістдесятництва, коли з’явився цілий масив раніше замовчуваного, цензурованого, забороненого. Непідцензурні вечори пам’яті Василя Симоненка, Лесі Українки, Максима Рильського, Соломії Крушельницької, – де Ви не учасник, а безпосередній організатор.

І впродовж наступних десятиріч Ви, Анатолію Григоровичу, — в перших лавах свідомої творчої інтелігенції, незалежно від того, яку обіймаєте посаду.

Ви з однодумцями творили перші осередки Народного Руху України та Товариства української мови «Просвіта», були одним з організаторів підняття над Хрещатиком національного прапора. Як депутат демократичної фракції Київради – координували допомогу голодуючим студентам у жовтні 90-го, а після падіння ГКЧП опечатували Дарницький райком КПУ, парткоми Академії наук та Спілки письменників України...

Треба справедливо сказати: навесні 1992 року, коли журнал «Україна» під рубрикою «Бібліотечка «України» почав друкувати уривки з щоденників і книжок Докії Гуменної, саме з Вашого вступного слова «Повернення Докії Гуменної» відкрилося «материковій» Україні одне із замовчуваних офіційною радянською критикою імен, розпочалося знайомство з творчим доробком письменниці. Тієї унікальної творчої особистості, якій належить честь відкриття для нашої художньої словесності золотого міту Трипілля. Прочитавши друковану в часописі «Україна» Вашу статтю, Докія Кузьмівна потрактує її як дорогий для неї духовний подарунок і потужну моральну опору, якої вона чекала від грядущих поколінь та яка прийшла вже аж тепер. «Вразило, що Ви в розмірно невеликій сторінками статті охопили загальну сильветку та повний мій образ», — скаже при зустрічі з Вами у Нью-Йорку.

...На постаменті надгробку на Вашій могилі Байкового некрополя написано: «Якби ми вчились так, як треба». Як тут не згадати Шевченкове пророче: «Я на сторожі коло їх поставлю Слово». Видається, що й з того світу письменник і громадсько-культурно-освітній діяч Анатолій Григорович Погрібний бореться за українське слово, криком кричить, волає, аби дослухалися до оголених як мовних, так і національно-духовних проблем сьогодення України чиновники та держава.

Віктор ЖАДЬКО,
професор, письменник

(Фото для публікації надані дружиною А. Г. Погрібного — Галиною Григорівною)

Зустріч з Докією Гуменною. Нью-Йорк. 31.03.1990 р.

Могила А. Г. Погрібного на Байковому некрополі

В кабінеті Київської організації Національної спілки письменників України, яку очолював А. Г. Погрібний

ВЧИТЕЛЬКА ІЗ СВІТЛОЮ ДУШЕЮ

(Закінчення. Поч. на 1–й стор.)

Народилась Надія Птащенко на Чернігівщині, в селі Сальне Ніжинського району. Маленькою часто хворіла, батьки змушені були віддати свою донечку родичам на лікування в Криму. А коли настав час іти до школи, то вони записали її до Інтернату з українською мовою навчання, бо на той час дівчинка з українського краю зовсім не знала російської мови. За рік вона освоїла російську мову, і тоді її перевели до звичайної сімферопольської школи № 14. Так Надійка й залишилася жити в родичів, у яких не було своїх діток, тому вони її любили і виховували, як рідну. І вона почала називати їх мамою і татом — ось так у Надійки стало дві мами і два тата.

У школі її улюбленою вчителькою була Катерина Степанівна Виниченко, вчителька початкових класів. Саме вона помітила у своєї учениці педагогічні здібності, і вже після закінчення 7 класу запропонувала влітку поїхати з нею працювати вожатою в одному з дитячих таборів у Євпаторії. Наступного року Надя працювала вожатою вже самостійно.

Після закінчення школи у 1973 році, не вагаючись, вирішила вступити на українське відділення філологічного факультету Сімферопольського державного університету імені М. В. Фрунзе (тепер ТНУ ім. В. І. Вернадського). Вже після четвертого курсу студентку, свою колишню учениці, запросили викладати українську мову та літературу в школі № 14. Директором школи була вчителька української мови і літератури Лариса Романівна Тузкова, яка допомагала, радила, підказувала, Надія ходила до неї на уроки, вбирала усе найкраще. Минали роки наполегливої праці, і ось настав той час, коли Надія Олександрівна вже сама почала давати свої відкриті уроки для вчителів з Кримського республіканського інституту післядипломної педагогічної освіти. Пропрацювала в своїй школі 14 років, причому з 1983 року — заступником директора з виховної роботи.

Потім 10 років вчителювала у школі № 29, де стала «Відмінником освіти України».

Від «Кримської світлиці» ми подарували Надії Олександрівні зроблену власноруч ляльку-мотанку — нехай допомагає берегти світло й добро, все те «розумне, добре й вічне», що так щедро сіється в цій школі!

А в навчально-виховний комплекс «Лінгвіст» Надію Олександрівну як творчого, знаючого, професійного вчителя покликала працювати у 2004 році заступник директора з навчально-виховної роботи Олена Миколаївна Шостак, з якою вони починали свій педагогічний шлях у школі № 14. Тут Надія Олександрівна має прекрасний кабінет, оснащений усім необхідним: науково-методичною літературою, стендами, таблицями, портретами письменників. Увійшовши до її класу, одразу відчуваєш тут присутність української душі: вишиті рушники, віночки, ляльки в українському вбранні, керамічні фігурки в народному стилі, державні символи, великий вишитий портрет Тараса Шевченка, який подарувала бабуся одного з учнів. Тож розумієш, що тут виховують дітей громадянами, патріотами своєї держави. А щоб ближче показати своїм вихованцям їхню велику і прекрасну Батьківщину, Надія Олександрівна в позаурочний час зі своїм 7–А класом багато подорожує не тільки Кримом, а й усією Україною: побували вже в Євпаторії, Білогірську, Севастополі, Балаклаві, Львові, Одесі, Києві...

Вона напрочуд добра і лагідна жінка, може по-материнськи і пригорнути, й розцілувати своїх вихованців, але на уроках дуже вимоглива, якщо не вивчиш вірш чи правило, то начувайся! Учні люблять свою вчительку. Коли взимку через травму вона змушена була тривалий час лікуватися і уроки української мови та літератури заміняв педагог з іншої школи, діти рахували дні й з нетерпінням чекали на повернення своєї улюбленої вчительки. І коли довідались, що Надія Олександрівна вийде на роботу напередодні 8 березня, влаштували справжнє свято: прикрасили клас кульками, квітами, намалювали плакат і навіть спробували скласти вірша:

Как чудесно,
что Вы снова
с нами,
В нашем самом
лучшем в школе
классе!
Поняли мы,
что нам без Вас
никак,
Даже не с кем по душам
«порозмовляти».
Просим Вас мы только
об одном:
Больше так надолго
нас не покидайте!
Не болейте! И уж точно знайте:
Даже когда балуемся мы,
Вас любим все равно!

У 2004 році чорна смуга перетнула життя Надії Олександрівни — не стало її чоловіка Анатолія Яковича Птащенка. Коли вони познайомилися, він уже був майстром спорту зі спортивної гімнастики, жив у Полтаві, та заради коханої переїхав до Криму.

— Це було в середині навчального року, — пригадує Надія Олександрівна, — тому не міг знайти роботу в спортивній школі, довелося йти працювати вчителем фізкультури в школі № 8. Він був прекрасною людиною, завжди розумів мене та підтримував. У 1986 році, коли сталася Чорнобильська катастрофа, його як військового запасу послали на ліквідацію. Після цього довго хворів... 1 вересня 2004 року він був на святковій лінійці, а 3 вересня — пішов з життя...

Залишилося двоє чудових синів. Старший Сашко закінчив Харківську академію залізничного транспорту, одружився, разом з дружиною працює на залізниці у Сімферополі. Молодший Андрій ще вчиться у тій самій академії. Вони піклуються про неї, дають сили жити далі.

А ще у Надії Олександрівни є улюблена робота, школа та учні, з якими завжди відчуваєш себе молодою. Вона дає гарні знання своїм вихованцям, а вони радують свою вчительку, перемагають в різноманітних конкурсах, посідають призові місця в олімпіадах, здають успішно ЗНО. Деякі її учениці стали, як і вона, вчителями української мови, наприклад, Наталя Зоря, Оксана Храмцова, Тетяна Могильницька, а дехто навіть обіймає посади директорів шкіл.

Надію Олександрівну вже кілька останніх років запрошують до Сімферопольського регіонального центру оцінювання якості освіти як старшого екзаменатора для перевірки творів. За високий рівень здійснення організаційних заходів щодо підготовки та проведення Зовнішнього незалежного оцінювання у 2012 році вона отримала подяку.

...Поруч з такою наставницею легко і затишно, з неї хочеться брати приклад, бути такою, як вона. Якби не рідна моя «Світлиця», яка першою увійшла в мою долю... Ми погортали нашу газету — нашу, бо Надія Олександрівна називає її учительською — за літературні, народознавчі, мистецькі матеріали, за сторіночку з поезією її улюбленої поетеси Ліни Костенко. І учнівською — за наше «Джерельце», за «велосипедний» і «комп’ютерний» конкурси, за можливість дітям проявити свої літературні, журналістські таланти. Пообіцяла, що її учні обов’язково напишуть до «Джерельця» репортаж про наступну поїздку до Хортиці. Додала, що з жовтня вже отримуватиме «Світлицю» — передплатила!

Світло стає на душі після таких зустрічей... Зі святом, Надіє Олександрівно, з Днем Учителя Вас! Нехай же це світло й добро, яке Ви несете щодня своїм школярикам у клас, відплатиться сторицею і зробить цей світ кращим!

Любов СОВИК

ЗІРКА СОЛОМІЇ КРУШЕЛЬНИЦЬКОЇ

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Родове дерево Крушельницьких гіллясте і свіжолисте, щедре, міцне і здорове своїм корінням. Це «родинне біополе» формувало голос славетної Соломії, розвивало її природні задатки, створювало сприятливу атмосферу для щедрих і високих діянь на славу рідного народу. Крім Соломії, з дітей Амвросія Крушельницького камерною співачкою стала Ганна, співачкою і диригентом тернопільського і львівського «Боянів» — Емілія. Одним з організаторів видавництва «Бібліотека музична» у Львові та диригентом львівського «Бояна» був син Антон. Мистецький шлях у житті обрали племінники С. Крушельницької – композитор Мирослав Скорик, співачка і педагог з вокалу Одарка Бандрівська, піаністка Ольга Шухевич, художниця Ярослава Музика...

Коли Соломії виповнилося шість років, батько одержав парафію в селі Біла поблизу Тернополя. Тут він починає навчати своїх дітей нотній грамоті, сольфеджувати і всупереч поглядам того часу відправив дочку в 1891 році на навчання в Львівську консерваторію, яку вона закінчила з відзнакою.

Соломія успішно дебютувала у Львові партією Леонори в опері «Фаворитка» Г. Доніцетті, а потім — у ролі Сантуцці в «Сільській честі» П. Масканьї. Восени 1893 року Крушельницька їде в Італію і вдосконалює свій голос у знаменитого професора Фаусти Креспі в Мілані. Через рік вона співає провідні партії у кращих оперних театрах Італії. Тріумф, якого Соломія досягла в цій країні, відкрив перед нею двері оперних театрів Росії, Польщі, Франції, Іспанії, Німеччини, Португалії, Єгипту, Північної і Південної Америки.

У 1895 році вона їде у Відень, щоб вивчити провідні партії в операх композитора-новатора Р. Вагнера. Це був ризикований крок для молодої співачки, яка щойно оволоділа мистецтвом бельканто. Їй потрібно було освоювати зовсім іншу манеру співу німецької вокальної школи у партіях, в яких не один співак втратив голос. Однак ризик виправдався і Крушельницька стала найвидатнішою «вагнерівською примадонною» XX століття. Співачка блискуче виконує найскладніші партії в операх композитора: «Лоенгрін», «Трістан та Ізольда», «Валькірія» та інших. Вона багато гастролює: Варшава, Відень, Париж, Санкт-Петербург, Мілан, Одеса... І скрізь виступає з великим успіхом. Італійська газета «Троваторе» про її роль у «Балмаскараді» писала: «Крушельницька, постать якої, здається, зійшла з картин прарафаелів, надзвичайно вдала Амалія. Вона обдарована чудовим, свіжим і широким голосом, вміє збуджувати ним глибоке хвилювання». А «Одеський телеграф» відзначив, що в ролі Рахілі (опера «Єврейка») вона «показала себе справжньою драматичною співачкою з вогнем, що електризує і захоплює публіку».

П'ять сезонів (1898-1902 роки) Крушельницька – примадонна Варшавської опери. Тут відбувся її тріумфальний виступ у 500-й виставі «Галька» С. Монюшка. З Варшави Соломія виїжджає на гастролі в Санкт-Петербург, де співала у складі італійської трупи за участі Баттістіні, Карузо, Арнольдсон, Тетраццініі, Сильвестрі, Марконі. У листопаді 1899 року дирекція Варшавської опери організувала концерт для родини російського імператора у маєтку Скерневіцах поблизу Варшави. Горда українка в знак протесту проти царського свавілля в Україні заспівала тужливу народну баладу «Ой попід гай зеленький брала вдова льон дрібненький». Її виступ набув чималого розголосу в газетах і отримав підтримку громадськості.

Завдяки С. Крушельницькій була відроджена відома опера «Мадам Баттерфляй» італійського композитора Дж. Пуччіні. У 1904 році в її постановці на сцені театру «Гранде» Соломія тріумфально виконала партію Чіо-Чіо-Сан. Публіка сім разів викликала артистів і композитора на сцену. Після вистави зворушений і вдячний Пуччіні надіслав Крушельницькій свій портрет з надписом: «Найпрекраснішій і найчарівнішій Баттерфляй». А критик Л. Сбрана у статті «Українка рятує Чіо-Чіо-Сан» писав: «Слухачі зустріли оперу з піднесенням, яке в міру розвитку дії перетворилося у загальне захоплення. Своєму успіхові опера багато в чому завдячувала прекрасній українській співачці... То був справжній тріумф і композитора, і співачки. Пуччіні не міг стримати сліз хвилювання і вдячності».

У 1910 році актриса одружилася з адвокатом Чезаре Річчоні. У розквіті слави в 1920 році вона завершила оперну кар'єру, а через три роки розпочала концертні турне. В програму виступів включала пісні народів світу, використовуючи своє знання восьми мов.

ПОВЕРНЕННЯ В УКРАЇНУ

Соломія часто приїжджала у Львів протягом 1893-1914 років і виступала як солістка у Шевченківських концертах хору «Боян» із співаками О. Мишугою, М. Левицьким, М. Менцинським, Й. Шиманським, Ф. Лопатинською. В її сольному репертуарі основними були арії з опер, твори М. Лисенка на слова Т. Шевченка і народні пісні.

У 1898 році С. Крушельницька провела концертне турне у Львові, Стрию, Станіславі (нині Івано-Франківську), Коломиї, Бережанах, Перемишлі та Новому Санчі. Про участь співачки у відзначенні 100-літнього ювілею М. Шашкевича у Львові писав С. Чернецький: «Станула на естраді повитана бурею ентузіастичних оплесків пані С. Крушельницька... За винятком двох італійських пісень, співала самі українські твори з пам'яті, співала так, як лишень Крушельницька вміє співати українську пісню, вкладаючи в її виконання цілу свою пребагату душу. Публіка за кожною появою обкидала її квітами, а коли наприкінці невмовкаючі оплески не давали їй зійти зі сцени, сіла артистка до фортепіано і співала прегарні народні пісні «Ой у лузі калина» та «А хто іде? – Кум до куми».

Друге концертне турне по Галичині – Львів, Стрий, Станіслав, Коломия, Городенка, Тернопіль – відбулося в 1928 році за участі піаніста Богдана Дрималика. Тоді ж у Станіславі Крушельницька привітала акторів новоствореного українського театру ім. І. Тобілевича.

Влітку 1932 року Соломія, приїхавши з Італії в рідний край, гостювала у сестер, виступила з концертами у Львові та Станіславі. У липні-серпні 1937 року – новий приїзд до родини. У концерті в будинку адвоката Барановича у Сяноку 29 липня співала твори М. Лисенка, італійських композиторів і народні пісні Поділля.

В Італії співачка прожила понад 40 років, а після смерті чоловіка повернулася в серпні 1939 року назавжди у Львів, де в 1945-1952 роках працювала професором вокалу в консерваторії. У 1951 році їй присвоєно звання заслуженого діяча мистецтв України. Зі спогадів її колег і колишніх студентів відомо, як з гідністю і водночас доброзичливо вела себе Соломія Амвросіївна з людьми, як опікувалася кожною «дитиною» (так вона називала студентів), готова була завжди сісти за рояль, заспівати, поділитися своїми знаннями. В усіх ситуаціях керувалася цінностями, що складали сенс її життя: мистецтвом і культурою в ім'я України.

Востаннє співачка вийшла на сцену в 1949 році у Великому залі Львівської консерваторії і вкотре підкорила публіку надзвичайним голосом і артистизмом. Було їй тоді 77 років. 16 листопада 1952 року її серце перестало битися. Поховано Соломію Крушельницьку на Личаківському цвинтарі у Львові.

ВЕЛИЧНИЙ ГОЛОС ІЗ ЗВУКОМ — ТО НІЖНИМ, ТО ТРАГІЧНИМ

Найбільше документальних пам'яток — понад двадцять тисяч предметів, пов'язаних з ім'ям української примадонни, зберігається у Музично-меморіальному музеї Соломії Крушельницької у Львові. Основою фондової збірки є приватний архів співачки — її особисті речі, оригінальні фотографії, афіші, програми виступів у різних країнах світу, відгуки в пресі, епістолярій, старі грамофонні платівки із записами в її виконанні музичних творів.

Перші записи семи оперних арій та пісень у виконанні С. Крушельницької зробила в 1902 році варшавська фірма «Грамофон». Вони надзвичайно цінні та рідкісні ще й за технічними характеристиками записів. Одна з цих платівок, приміром, зберігається нині в музичному відділі бібліотеки Конгресу США у Вашингтоні.

У 1908 році найкраще в ті часи підприємство фонозаписів класичної та оперної музики – міланська фірма «Фонотипія» випустила на музичний ринок серію з восьми платівок С. Крушельницької. А найпліднішим для фонографії співачки виявився наступний рік. У тій же фірмі в Мілані вона здійснює запис у супроводі оркестру десяти оперних арій. Ці фонозаписи було зроблено ще старими механічними пристроями. А виступаючи з концертом у Чікаго в 1927 році, С. Крушельницька записала в американській фірмі «Колумбія» кілька українських пісень новим електричним способом. Всього нею зроблено 31 запис оперних арій, романсів та українських народних пісень, з яких виготовлено багато копій.

Про два таких диски-копії із серії «Перлини світового вокалу. Українська колекція», випущених у Києві, розповіла на вечорі Н. Безкоровайна. На першому з них записано п'ятнадцять арій з опер, на другому – дев'ятнадцять творів, у тому числі українські народні пісні «Вівці мої, вівці», «Через сад-виноград», «Ой де ти йдеш...», «Ой летіли білі гуси». А про весь оперний і концертний репертуар співачки, її дискографію, програми останніх виступів можна дізнатися із збірника «Віночок Соломії Крушельницької», випущеного на її батьківщині в Тернополі спільно з Білецьким меморіальним музеєм її імені.

Ім'ям Соломії Крушельницької названі Львівський театр опери та балету, музичне училище в Тернополі, спеціальна музична школа-десятирічка у Львові, вулиці в містах України, меморіальні музеї у Львові та селі Біла. У 1991 році в Україні засновано Міжнародний конкурс оперних співаків ім. С. Крушельницької. Її ім'я написане золотими літерами в оперному театрі «Ла Скала» в Італії, а італійці і нині вважають Соломію Крушельницьку своєю.

Її називали незабутньою Аїдою, єдиною в світі Джокондою, чарівною Чіо-Чіо-Сан, ідеальною Брунгільдою, найпрекраснішою Соломеєю, найглибшою і поетичною виконавицею творів Т. Шевченка і народних пісень...

Завершився вечір, як і почався, піснею у виконанні С. Крушельницької. Прозвучав останній запис геніальної виконавиці, зроблений 8-16 квітня 1951 року у Львові спеціально для навчання студентів правильному і методичному виконанню народних пісень. С. Крушельницькій тоді було 79 років, однак голос її звучав так само сильно, впевнено і красиво, як завжди. Вона співала українську народну пісню «Закувала зозуленька» в обробці А. Штогаренка. І кожен із слухачів зміг реально відчути, як, дякуючи «Великій Соломії», у світі високо звучало українське вокальне і музичне мистецтво.

Валентина НАСТІНА

УКРАЇНА ВШАНУВАЛА ПАМ'ЯТЬ ВЕЛИКОГО МАЙСТРА СПІВУ АНАТОЛІЯ СОЛОВ'ЯНЕНКА

25 вересня в Національній опері України відбувся гала-концерт до 80-річчя з дня народження всесвітньо відомого українського тенора Анатолія Солов'яненка.

В урочистій церемонії взяв участь міністр культури України Михайло Кулиняк. У своєму виступі міністр, віддаючи шану великому українському співакові, людині надзвичайного таланту, зазначив: «Анатолій Солов'яненко – «Людина-епоха», Герой України, легендарний співак, справжній патріот, Майстер з великої літери. Його творчість нікого не залишала байдужим. Для шанувальників вокального мистецтва ім'я Анатолія Солов'яненка назавжди залишиться еталоном високої виконавської майстерності».

Під час гала-концерту, присвяченого пам'яті Анатолія Борисовича Солов'яненка, прозвучали твори Дж. Верді, Ж. Бізе, П. Чайковського, С. Рахманінова, Дж. Пуччіні у виконанні народного артиста України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка Сергія Магери, народного артиста України Тараса Штонди, народної артистки України, лауреата Шевченківської премії Марії Стеф'юк, народного артиста України Олександра Дяченка, соліста Большого театру Росії, народного артиста Росії Олега Кулька та інших відомих виконавців.

КРІЗЬ СІТІ ТОТАЛІТАРИЗМУ

(Продовження. Поч. у № 39)

Безумовно, не можна не погодитися, що В. Свідзінський — передусім тонкий інтимний лірик, поет-пейзажист, автор медитацій. І як уже говорили і В. Яременко, і І. Дзюба, і В. Коротич та інші, з притаманним тільки йому поглядом на світ речей, з індивідуальною мистецькою інтерпретацією образів. Ось перший вірш другої збірки «Вересень» — «Над джерелом» має всього два катрени, але яка художня наснага лаконічного твору! Тут і колоритний епітет «вода просвітчаста», і характеристичне порівняння «пелюстки... падуть зірницями»... А яка розгорнута персоніфікація — про цю ж воду і пелюстки: «в глибині своїй замкнувши день ясний, вмирання їх не бачить»!

А у вже згадуваному вірші «Верхи тополь склонились» автор розлого переплітає дивовижний пейзаж із своїми роздумами — тихо, неспішно і якось невловно — мінорно чи мажорно — і раптом: блискавичне, несподіване осяяння усієї суті, головної ідеї в заключних двох рядках, що, може, відважує сенс усього життя:

Моя вечірняя зоря
Горить не так, як рання.

Епітети в поета, справді, не лише точні за своєю функціональною ознакою, а й дуже посуттєво виразні. Так, якщо вода у вже згадуваному вірші була просвітчаста, то в іншому — «Війнули зорі холодом» — «імла незглиблена», тобто в обох випадках В. Свідзінський ніби доводить цей художній засіб до останньої кондиції, після чого — краще вже об’єкт зображення не охарактеризуєш. Причому він цим не обмежується, і рамки епітета може розширювати в сукупності з іншим художнім засобом, як ось тут же: «сад... пустельно позолочений» (маємо свого роду епітет-оксюморон). Таким чином барвистішою стає мистецька палітра поета, що й допомагає глибше розкрити зміст того чи іншого твору.

А погляньте, які виразні, широкоохоплюючі предметні порівняння у В. Свідзінського:

Як обрій в блиску полум’я,
Примглились очі твої.
(«Не мов нічого, кохана»).

На деяку спільність у способах зображення (і сприйняття природи) В. Свідзінського з іншими поетами (О. Олесем, Б.-І. Антоничем, Є. Плужником та ін.) вказують як І. Дзюба, так і В. Яременко. Зізнаємося, ще до визнання цієї думки і автору цих рядків вбачалася спільність, сказати б, такого спілкування (особливо при порівнянні з віршами Антонича). Але тут немає нічого дивного. Кожен талановитий з цих авторів просто грає на спільному багатоголосому органі природи, але оригінально, по-своєму, зі своїм індивідуальним світовідчуттям і привнесенням як своєї версифікаційної техніки, так і душевної, притаманної тільки йому, одухотвореності.

Дивіться, як персоніфіковано в обох, при одному й тому ж художньому засобі порівняння, але своєрідно колоритно мальовано в поетів сонце.

Дивлюсь: як юний лев,
На стежку, передхату,
Розпасяно лягло,
Розверглося зігріто
І на каміння плити
Поклало лапу пелехату.
(В Свідзінський, «Сонце»,
28.11.1929 р.)

Немов метелик полум’яний,
На кущ тернини сонце сіло.
(Б.-І. Антонич, «Тернина»,
29 березня 1935 р.)

Із збірки «Пісня про незнищенність матерії».

Правда, якось фізично відчуваєш в обох випадках тепло і осяяння, і... по-різному (прим.: розпасяно — сито).

І тому не дивно, що дужі порухи душі, гаряче биття серця і огнисте пульсування думки, що породжують незламну віру в перемогу передових ідеалів, попри всі катаклізми часу народжують і паралельні образи — символи торжества, неминучості прогресу. Так, у вірші «Посли ночі» (18 травня 1936 р.) в Антонича таким образом є кінь, що «на зов шляхів далеких ширяє ніздря». Погляд автора спрямований тільки вперед, і сам він аж ніяк не байдужий до долі, до майбутнього людства (що теж не раз закидали Антоничеві), бо «В нас серця, що вічно рвуться...». В поезії, близькій за духом охарактеризованій вище, В. Свідзінського «На берегах ночі дико, пусто» (1934) своєрідним носієм віри в тріумф добра є образ корабля:

На берегах ночі причаїлися,
Умишляють лихе корабликові,
Але він непомітно пройде,
Не угледять його злобителі.

Ось у чому, на наше глибоке переконання, справжній сенс і вершина поезії Володимира Свідзінського! Бо перші називали його соціально обмеженим, другі — були більш, звичайно, прогресивні (В. Яременко справедливо назвав його «співцем світової гармонії», стор. 16 — «Лірика Володимира Свідзінського» в «Поезіях», 1986 р.). Об’єктивно, на відміну від попередників, поцінував творчість В. Свідзінського Іван Дзюба в уже згаданому нами на початку нарисі «Володимир Свідзінський», указавши, що поет не був опозиціонером, але він не хотів автоматично підключатися до словесних (та й життєвих) трубадурів, а чесно, в силу свого непересічного таланту своєрідно творчо інтерпретував життя, без будь-яких соціальних відхилень чи суб’єктивних самовиражень. Це третя думка, найоптимальніша. Постараємося її оконкретити. Приміром, В. Яременко на сторінці 21-й своєї вступної статті до «Поезій» так характеризує вірш «Жовтень»: «Не абстрактні загальнолюдські гуманні ідеали, а класові ідеали революції поет не тільки беззастережно сприйняв, а й відстоює їх у віршах некрикливих, небагатослівних, щирих» («Жовтень»). В. Свідзінський був чесною людиною (а таким людям в 20-30 роки, ох, як було важко), він не хотів пристосовуватись, бо бачив разом з соціальним прогресом нового будівництва, справді перетворюючого, і великі несправедливості, ба навіть злочини — ще й державного масштабу — проти людини, особистості, прогресивної ідеї. Тому й заключні два рядки цього вірша звучать як свідчення несправджених надій, збочення від передового курсу, спочатку закладеного в жовтні 1917 року:

Це ж ти колись
поставив нас у брамі
Життя нового і нових надій.

Вдумайтесь, «у брамі» — і не далі. Чи не вдалий місток і в наш сьогоднішній день?

Бачачи перед собою долю С. Єсеніна, В. Маяковського, А. Казки, М. Хвильового, О. Влизька і багатьох інших незаконно репресованих діячів культури (та й інших категорій суспільства), чи міг поет (як і багато інших) відвертою критикою своєю при тогочасній режимній системі завадити несправедливості, стати на прю з грандіозним маховиком злочинного геноциду? Згадаймо застійні 70-80-ті, коли мало не повторилися роки 30-ті. Полишили життя Григір Тютюнник, В. Близнець, А. Ластовецький *(до речі, мій земляк. — Ф. С.)*, багатьох спіткала доля В. Стуса. А тоді? При всесильному «вожді народів»? Володимир Свідзінський не тільки не стояв осторонь від суспільних процесів, а й в дещо завуальованій формі, вдаючись до езопівської мови, об’єктивно показав нам тогочасну дійсність і вірив у тимчасовість зловісної диктатури, як ми переконалися з вірша про отой кораблик, що «непомітно пройде», де автор мав на увазі — неодмінно.

У вірші, написаному в тому ж 1939 році, «Блукаю вдень то в луках, то в гаю» В. Свідзінський знову вимальовує нам два світи тогочасного роздвоєного нашого суспільства. Після прогулянки чарівною природою, що символізує будівничі перетворюючі колізії Країни Рад, поет переходить в інші луки, тобто світ:

Та що по тім? Ніч владною рукою
Мій осяйний переміняє світ.
Тоді іду блукати в інші луки.
Там холодом північної роси
Торкаються мене невидні руки
І з темряви, з Великої розлуки
Звучать давно безмовні голоси.

Не треба бути великим аналітиком і орієнталістом, щоб зрозуміти, що то «невидні руки» з «північної роси» нової когорти репресованих — М. Зерова, О. Вишні, Д. Загула і т. п. Потрібний був справжній заряд мужності, щоб написати так ясно і відверто тоді, коли все було в жахливих тенетах єжовщини і беріївщини. От вам і поет-анахорет.

У 1936 році Максим Горький власноручно підписав В. Свідзінському квиток члена Спілки письменників СРСР. Як людина скромна і талановита, поет користувався великою популярністю серед своїх колег — харківських письменників. Симптоматичний уже той факт, що перед тим, як віддати свої твори у друк, Павло Тичина давав їх читати Володимиру Свідзінському. Тільки круті обставини, на хвилях яких поет не хотів бути слухняним підголоском авторитарної машини, не дали йому можливості піднятися до вершин відомості.

Більше того, його остерігали від необачних кроків у люті 30-ті. Професор А. В. Свідзінський розповідає одну показову сцену з цього приводу, свідком якої він був.

«...Діло було в Жмеринці взимку, здається, на початку 1939 року. Ми знімали там двокімнатну квартиру. Топилася грубка, де стояло моє ліжко. Я був малий, і деталей розмови повністю не міг сприйняти.

Дядько стояв біля грубки і грів руки. А батько ходив по кімнаті. Я стояв у ліжку, спати не хотілося, хоча вони казали: «Лежи!». Я був тоді дуже впертий.

Батько просив брата, щоб він не писав ніяких віршів, тим більше українською мовою. Він казав: «Ти пропадеш». Батько говорив палко, схвильовано. Дядько переважно мовчав, тільки інколи казав: «Не можу... Мушу». Зараз я з цього можу зробити висновок, що це було його глибоке переконання. Потреба писати, і він усвідомлював свій обов’язок».

Поет і не думав складати пера, хоч тінь підозріливості витала повсюди.

Йшла осінь 1941-го. Ворожі війська впритул наближалися до Харкова, де на Новоселівці по вул. Лютівській, 29, мешкав тоді поет. Ю. Смолич у своїй книзі «Розповідь про неспокій триває» («Радянський письменник», 1969 р.) пише, що Свідзінський під час війни в останні хвилини був вивезений для евакуації, але ворожа бомба влучила в ешелон, і він загинув. І стверджує: «Свідзінський взагалі не був репресований, тільки вивезений з групою старих та хворих з території, яка мала підпасти під ворожу окупацію» (стор. 148).

Племінник поета професор А. В. Свідзінський показував мені копію документа, який зберігався у Мирослави Володимирівни, дочки В. Свідзінського. Наводимо його повністю:

«Украинская ССР
Управление Комитета государственной безопасности при Совете Министров Украинской ССР по Харьковской области
7 апреля 1964 г.
№ ..... г. Харьков
С п р а в к а
Уголовное дело по обвинению Свидзинского Владимира Ефимовича, 1885 года рождения, на день ареста 27 сентября 1941 года проживавшего в гор. Харькове, писателя, члена Союза советских писателей (Харьковское отделение) Постановлением управления КГБ при СМ УССР по Харьковской области от 30 марта 1964 года прекращено по п. 2. ст. 6 УПК УССР, т. е. за отсутствием состава преступления. Свидзинский В. Е. реабилитирован посмертно.

Начальник отд. УКГБ при СМ УССР по Харьковской области (Самаркин)».

Отже, з арештом все ясно. Але помилкове твердження Ю. Смолича потягнуло за собою багато інших мало правдоподібних версій.

Чому Володимир Свідзінський вчасно не евакуювався з Харкова, коли вже йшла війна? Особисто він бажав того, говорив професор А. Свідзінський, але дочка Мирослава сказала, що вона нікуди не поїде, бо в Україні могила її матері.

Ось що пише про останні дні життя поета Юрій Смолич у своїй наступній книзі «Розповіді про неспокій немає кінця» («Рад. письменник», 1972 р., стор. 154): «Ми запропонували евакуаційні талони й Володимиру Юхимовичу. Але Володимир Юхимович взяти талони відмовився, пославшись на сімейні обставини: дружина лежала тяжко хвора, нетранспортабельна, і він залишити її не міг». На корінці примірника цієї книги бачу помітки чорнилом Анатолія Вадимовича: «дружина померла у Вінниці. 1933 р.». Та, очевидно, Ю. Смоличу не був відомий вірш Володимира Свідзінського «Пам’яті З. С-ської», який не увійшов до жодної з трьох його прижиттєвих збірок, а у виданій серії «Бібліотека поета», на яку ми спираємося, чомусь датований «19.VIII.1930» (стор. 160). А на сторінці 335-й у «Примітках» маємо: «Пам’яті З. С-ської». Друкується вперше. З. С-ська — Зінаїда Йосипівна Сулковська (Свідзінська), учителька, дружина поета, померла 12 липня 1933 р.».

Іще Ю. Смолич писав, що в спішно організованому ешелоні, котрий зазнав нищівного ворожого бомбардування, «Свідзінський загинув». Це нібито підтвердив поет Веденський, «що їхав в іншому вагоні, не розбитому бомбами, — він добувся, либонь, до Куйбишева. Пізніше, в дні війни, він вмер, здається, від пневмонії. Свідзінський загинув». Що загинув, то так, але аргументація його загибелі не вельми доказова.

Ще у своїй статті про В. Свідзінського «В очах зірниці світової...», опублікованій у журналі «Вітчизна», № 10, 1992 р., автор цих рядків через свідчення С. Крижанівського дещо спростував версію Ю. Смолича, а ще раніше Д. Нитченко у своїй книзі «Від Зінькова до Мельборну» (1986 р.), яка вийшла в Австралії, пише про це, як про факт, бо разом з поетом Олексою Веретенченком перебував тоді у Харкові. А ось що писав з цього приводу у приватному листі до мене (від 25.09.1993 р.) поет, в’язень сталінських таборів Василь Боровий, який особисто був знайомий як з Володимиром Свідзінським, так і з Олексою Веретенченком: «Питаєте: коли вийшла ця книжка — «Медобір»? У США в 1975 році, я про це довідався іще за брежнєвських часів, потай слухаючи «Свободу». Які зошити мав Веретенченко — не знаю, але за часів окупації Веретенченко друкував поезії Свідзінського у «Новій Україні» (виходила в Харкові). Свідзінський зачарував мене ще до війни, у школі, з «Літературного журналу» (теж виходив у Харкові). Після війни я дізнався про заборону друкувати Свідзінського (кати не люблять своїх жертв) з уст очевидця. І тому сприймаю з обуренням вигадки Смолича про евакуацію тощо, які й досі підхоплюють деякі...»

Василь Іванович надіслав мені і свою статтю «...І з полум’я знову вернусь» про свою останню зустріч з В. Свідзінським: «Згадую прекрасний вересневий день, коли нараз небо буквально покрили німецькі літаки, і бомби, здавалось, загриміли поряд. В очах Свідзінського, літньої людини, я побачив страх. А через якусь мить поет спокійно сказав: «Нічого, хлопче, — не все згорить...» (надруковано в харківській газеті «Прикордонні вісті», № 6, 1992 р., потім у журналі «Визвольний шлях», № 2, 1993 р., Англія).

А в листі, надісланому через місяць, В. І. Боровий пише: «Ви питали, хто був свідком спалення Свідзінського, — викладач нашого університету Рибалов. Він розповів про це влітку 1942 року в редакції «Нової України», подав і спогади, хоча й досі думаю, що його справжнє прізвище інше... Отож надсилаю цю унікальну газету — з передруком того ж Рибалова. Було так, як він нам розповідав...»

А було так. Заарештованих закрили в сараї під Куп’янськом. Коли налетіла ворожа авіація, заградзагін НКВС влаштував аутодафе заарештованим харків’янам — сарай, де вони були, зусібіч підпалили.

Як відступ: свого часу професор А. В. Свідзінський просив мене не розголошувати деталей, а саме — табірне начальство не знало, як діяти під час авіанальоту і зателефонувало в білокам’яну, звідки надійшов наказ: «Уничтожить! Очень ценный товар!»

Варто замислитись тим сліпакам, котрі ще уповають на відновлення комуністичного режиму.

Поета Сороку, який тікав, застрелили, Рибалову вдалося втекти, ну а В. Свідзінський... заживо згорів.

Це сталося 18 жовтня 1941 року.

Цікаво з цього приводу було б знати, на які факти спирається професор Елеонора Соловей, автор цікавої статті до нової збірки поета «Вибрані твори» (К., «Смолоскип», 2011 р.), стверджуючи: «Адже 18 жовтня 1941 року разом з групою арештованих у Харкові його було живцем спалено енкаведистами на хуторі Бутирки Уразовського району Курської області (нині — Росія)» («Літературна Україна», 10 листопада 2011 р.)? Може б, вони з Василем Боровим дійшли врешті консенсусу про місце загибелі поета?

Тепер — з тими віршами, що лишилися в автора, не потрапивши до останньої прижиттєвої збірки «Поезії» (1940 р.). Поет мріяв з них видати книгу «Медобір». Не будемо нині виспорювати, чи були вони в тому цератовому зшитку, про який згадує В. Яременко (і чи саме він був у А. Чернишова, чи ні), ясно і точно одне. Саме ці твори (у зошитах) потрапили у той важкий час до рук Олекси Веретенченка, і задовго до виходу в США окремою книгою частину з них він репрезентував в альманасі «Арка» (Мюнхен, 1947 р.) на стор. 12-13 відповідно, супроводивши статтею «Майстер поза простором і часом» під псевдонімом Олекса Розмай. І це не випадково, бо всюдисущі шпики КДБ тоді рискали скрізь.

Нарешті, із загибеллю поета та долею його збірки «Медобір» проступила ясність.

(Закінчення на 9-й стор.)

ПОЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ВЕЛИЧІ І ТРАГЕДІЇ СИМИРЕНКІВ

Рівно чотири роки тому у Черкаській обласній книгозбірні проводилась науково-практична конференція, присвячена творчій спадщині всесвітньо відомих українських учених-садівників Левка та Володимира Симиренків. Крім науковців з Києва, Черкас, Криму та Мелітополя на ній було багато місцевої студентської молоді.

Ми з моїм колегою та другом, мелітопольським краєзнавцем Володимиром Різником зробили на ній доповідь про внесок Симиренків у розвиток промислового садівництва у Криму та на Півдні України.

Черкащанам та учасникам конференції тоді ми презентували нові видання про садівничих геніїв України. Ці праці автора ми подарували бібліотеці. Як для наукового зібрання вельми незвичним, вірніше сенсаційним, був виступ черкаського поета Миколи Борща. Він досить емоційно і майстерно прочитав уривок зі щойно написаної поеми «Платонів хутір — геніїв колиска», яку досить тепло і схвильовано зустріли учасники конференції. Поет зазначив, що ці натхненні поетичні рядки у нього народилися після прочитання та ретельного вивчення моїх наукових праць, в яких висвітлювалась трагічна доля геніального українського вченого-садівника, професора Володимира Симиренка. Зазначені праці на той час були видрукувані у таких авторитетних виданнях, як «Київська старовина» («Основа») та «Родовід», де вони прорвали завісу багатолітнього замовчування величної творчої спадщини світового виміру ученого.

Зазначимо, що поема Миколи Борща — це вже друга і вельми вдала спроба поетичного осмислення героїчного і трагічного життя славетних синів України Левка та Володимира Симиренків. Першу таку спробу зробив за кілька років до цього одеський поет Антін Михайлевський. Його поему «Платонів хутір», опубліковану в одній з одеських газет, надіслала мені незабутня берегиня і літописиця симиренківського роду пані Тетяна Симиренко з Канади. У листі вона писала, «що цей поет є уважним читачем і шанувальником ваших публікацій про мого діда та батька». Поему Антона Михайлевського я передав керівникам дитячої студії «Світанок» при сімферопольському Будинку дитячої та юнацької творчості Аллі Петровій та Олександру Польченку. Ці справжні фахівці своєї справи інсценізували поему. Упродовж майже десяти років кілька поколінь студійців успішно презентують виставу «Платонів хутір» на різноманітних всеукраїнських конкурсах, завойовуючи перші місця і найвищі нагороди. В травні 2005 року цю виставу кримські студійці показали на літній сцені славетного Платонового хутора, коли Україна і світ вшановували 150-ліття від дня народження Левка Симиренка. Понад 2000 глядачів, переважно симиренківських земляків, зі сльозами на очах упродовж десяти хвилин вітали кримчан.

Нещодавно, перебираючи свій архів, я відшукав дорогоцінний подарунок черкаського побратима — уривок поеми «Платонів хутір — геніїв колиска», який вважав втраченим. Мені здається, що ця знахідка — дарунок Божий. Адже це сталося напередодні трагічної дати — 74-ої річниці від дня загибелі професора Володимира Симиренка від рук комуністичних катів, спадкоємці яких сьогодні хочуть повернути нам ту їхню злочинну, аморальну й розстріляну країну.

Визначна поема «Платонів хутір — геніїв колиска» Миколи Борща — це біографічний матеріал для започаткованої кримськими студійцями інсценізації талановитої праці Антона Михайлевського. Поема черкаського поета Миколи Борща — логічне і не менш талановите продовження невичерпної симиренківської тематики. Сьогодні вона, розширивши рамки наукових публікацій, стає надбанням художньої літератури, поезії та театрального мистецтва.

М. Борщ

Петро ВОЛЬВАЧ,
симиренкознавець, лауреат премії ім. Л. П. Симиренка НАН України

Микола БОРЩ

ПЛАТОНІВ ХУТІР — ГЕНІЇВ КОЛИСКА

(УРИВОК З ПОЕМИ)

Платонів хутір — геніїв столиця,
Це прадід Федір дав йому ім'я,
Дідусь Платон на хуторі хрестився,
Із садом, з лісом щиро розмовляв.

Господній дух зійшов тоді із неба,
Казали в церкві, Бог сам повелів:
Коли зросла на геніїв потреба —
Ростили їх на Мліївській землі.

Платон, Василь,
Левко і Володимир...
На хутір їх лелеки принесли.
Мільйон думок тут ними
народилось,
Заводами й садами зацвіли.

Де ви тепер, сузір'я ясночолі?
Кому сьогодні світите в путі?
Ви дивне диво там творили вчора,
Свої шляхи знаходили в житті.

Володю, слава батька
не розчахнута:
Твори свій шлях, шукаючи нове,
Не дай садам посадженим
зачахнути, —
Тут кожен плід надією живе...

Гукає Мліїв: «Де Ви там,
професоре,
У Києві, в Полтаві?.. Не мовчіть...»
Весняне сонце усміхнулось
весело...
Спішіть, спішіть, спасителю,
спішіть...

Сади голосять: «Хутір наш
замучений...
Спаси його, спасителю, спаси!»
Чекають деревця давно приручені,
Цвіт Симиренків,
плід з води й роси.

Володю, всі шляхи ведуть
до Млієва.
Садстанція. Розсадники ростуть.
Наука, Україною омріяна,
Тебе давненько виглядає тут.

Кругом стежки: селекція, генетика,
Сорти найкращі просяться в політ.
Радіє хутір, і сорока скрекотом
Про дивне диво сповістила світ.

Буяє сад... Весняним
пишним цвітом
Вже карликові квітнуть деревця,
Розбуджені ранковим
теплим світлом.
Цим деревцям ні краю, ні кінця.

Гудуть джмелі:
«Професоре, професоре».
В садах лунають трелі солов'їв.
О, як їм там на верховітті весело.
Щебече ніч рапсодії свої.

Співа синичка:
«Що б тут не робили ми,
Від ранку і до ночі у саду...
Спішіть до нас,
премудрий Володимире,
Тут кожна гілка чує Ваший дух».

Мільйон сортів
зустріли весну весело,
Щоб восени тут дарувать плоди.
Он та — у серпні,
ті — зустрінуть вересень,
А ті — коли повіють холоди.

Володю, де Ви,
жайворонку ранній?
Ваш вічний пошук ночі зустріча.
О, генію, наш генію, останній,
Хто Ваші відкриття не помічав?

Цвітуть сади з великої любові,
Де кожна деревинка для добра.
Плоди і золотаві, й пурпурові,
Налиті соком, осінь принесла.

О, рідна наша ненько-Україно,
Де в світі таку бачила красу?
В обіймах батька і в обіймах сина
Наш кращий плід
до почестей несуть.

Таких садів не бачила Європа,
А геніїв — сам Бог послав до нас.
Духмяний сад
іде широким кроком,
Леліє дивне диво на Парнас.

Ідуть творці від пошуків
до знахідок.
І день, і ніч — неспокій копіткий.
Тут сотні див із Сходу
йдуть до Заходу...
Щебечуть Симиренківські садки!

Спішать до саду саджанці
В розсадники, в розсаджанці.
Земля радіє видами,
Новенькими гібридами...

Краса ніде нечувана,
Краса ніким не бачена
Спішить до всіх, розчулена,
Спішить переінакшена.

В центральний наш розсадничок
Ідіть хутчіше, саджанці,
Шануйтеся, любуйтеся...
Тут кожне деревце
Шепоче з вітерцем:
«Професоре, професоре,
О, як нам з Вами весело!»

Тут десять років
все вивчалось, квітнуло,
В розсаднику плодовому росло,
Тут кожна мрія стала заповітною,
Задумане все дружно зацвіло.

Із Млієва спішать,
вирують досліди,
Книжки, статті — летять
в широкий світ
(Їх глибини не досягли і досі ми).
В них — Симиренків
славний заповіт.

* * *

Коли науці відрубали крила, —
Усе тоді в Мічурінськ відвезли:
Здобутки всі, таланти, повні сили.
Професора лишили для хули...

Наука Симиренківська схрестилась
З мічурінським відточеним мечем.
Коли в природи забирали милість,
Над Млієвом крутився
ворожий щем.

Де той Козловськ?
Говорять, що далеко...
Чим там наука здивувала світ?
Замерзли українські там лелеки
І не змогли у вирій полетіть.

З наклепництвом, загарбництвом,
ненавистю
В талантів забирала все святе.
«О Господи, скажи,
невже з лукавості
Найкращий сад весною зацвіте?»

Чи Божий суд коли-небудь
відбудеться
Над злом, що владарює на землі?
Царів нема, так сталінщина
крутиться.
Народна правда — вічно у петлі...

Катів кати міняють на помості,
Повсюди в світі владарює зло.
А генії, таланти — тільки гості:
Скрізь гострий меч
в них висить над чолом.

Де ти, свята народна правда й сила?
Так довго світом править сатана.
Немов гриби
ростуть кругом могили —
Голодомор, репресії, війна...

До влади людській правді
не пролізти,
Добро собі гніздечко не зів'є.
Сатрапи царські, люті сталіністи —
І кожен з них тут кров народну п'є.

Біда біду міня на полустанку,
Багатство й влада діляться добром.
Талантам залишаються останки
За розум, не описаний пером.

Мічурінщина повза до Єжовщини,
До Симиренків заповзла у сад.
Для них наука лиш своя —
козловщина.
Її там повертають на свій лад.

В них — ордени...
Вони живуть наклепами, —
Все прагнуть у Мічурінськ
завезти...
Ліплять з чужих думок свої —
порепані,
І бульки слави, й бульки висоти.

* * *

Спокуса править владою. Спокуса
Надіється, що упаде мана.
Коли жадоба й хитрість
вмочать вуса,
То спасу вже ніде від них нема.

Вони спішать і горнуться до крісла,
Скрізь грошики скубуть,
як плід в саду.
Мерзенні вади завжди манять
грішників,
Вони щодня за скверною ідуть.

Жирують ті, що горнуться
до влади:
То кум, то сват, то спільне ремесло.
Керівники побачити їх раді.
Скрізь свояки надійним є крилом.
В природі владарює,
хто сильніший,
Вожді, царі, убивці й хитруни.
А сіють щастя люди наймудріші,
Талантом обдаровані сини,

Які творили й творять земне диво,
У пошуках згорають день при дні,
Сіють ті зерна, щоб добром родили
Врожаї всім духмяні та рясні.

Стільки добра творили
Симиренки!
Воно спішило в місто і в село,
Воно було для світу
отим всеньким,
Солодким, життєдайним джерелом.

Мічурінське одненьке, випадкове
Чомусь у очі кинулось вождям.
Йому кують золочені підкови,
Підносять скрізь пахучий фіміам.

І підняли, і піднесли до неба
Ту славу, що родилася з брехні.
Для милості людським життям
не гребують,
Примушують служити сатані.

Обіцянки, обіцянки-цяцянки...
Скрізь кривдою засіяна земля, —
Єжовщина займає всі ділянки,
Комуністичні луки і поля.

А милість не відібрана в природи, —
Вона дари бездарним не дає,
Усе підносить геніям народним,
Від них бере і їм все віддає.

Вона завжди для тих дбайлива мати,
У кого щедрі руки і душа.
Той, хто спішить
природі все віддати,
Тому вона і милість залиша.

* * *

Шу-шу, шу-шу — листочки,
немов крилами,
В сльозах чекають зиму снігову.
Вже яблуньки зібралися до Києва,
Зимова груша
топче шлях в Москву.

Дерева, як і люди, мають душу, —
Уже відчули восени біду.
Поглянув я на пізню мужню грушу
І сам за нею до Москви іду.

Вистава «Платонів хутір» у виконанні юних акторів дитячої театральної студії «Світанок» з м. Сімферополь

Фото О. Носаненка

Нам — до Кремля.
Потрапити б до Сталіна, —
Можливо, він розрадить цю біду?
За що так Володимира
підставлено?
Він сад творив у світу на виду!

Наздоганяє пишна Симиреночка:
«Що не кажіть, —
найближча я рідня»...
Хоч до зими ще днів лишилось
жменечка,
Та нас попутній вітер підганя.

Обрали шлях.
Спішать уже до Ніжина...
Батурин, Глухів...
З Севська — до Орла...
Гуляє осінь — з щедрою маніжкою
Своє найкраще плаття одягла.

Дерева й люди —
все кругом дивується.
Тут яблунька, там — груша поспіша.
Сільський біг пес, —
злякався і зіщулився,
Рвонуло вбік налякане лоша.

Уже Батурин здалеку малюється.
Шепоче груша: «Мабуть, обминем?
Чи й зараз кров’ю
там залиті вулиці,
Чи змилося все снігом і дощем?

Подумать тільки —
стільки зла розсіяно?..
Старих й малих потоплено в крові.
Скажені звірі...
Нам ще йти Росією...
А в пам’яті — всі злочини живі».

«Та що казати, —
яблунька відмовила, —
Коли й сьогодні світ не без гріха.
Поглянь на тих
садівників з Тамбова,
У них натура — підла і лиха...

А хто ж там владарює у Козлові,
Що й зараз нищить
Симиренків рід?»
«Та, кажуть, є Мічурін пурпуровий
Й навколо нього —
найлютіший збрід.

Коли його там генієм назвали,
Обіцянки за правду прийняли, —
З Тамбовщини заблискали
заграви,
Науку всю болотом облили».

Минаєм Тулу,
залишився Серпухів,
А там, дивися, буде і Москва.
Пошвидше підем
ще допоки дні сухі,
Щоб захистить Володині права.

Прийшли в Москву.
А там кругом — міліція,
Йти до Кремля потрібні пропуски.
Спинив сержант:
«Куда с такими лицами?»
Зриває спілі яблука й грушки.

«Так вы куда собрались здесь,
хахлушки?»
«До Сталіна потрапить на прийом»...
«Да вы мне бросьте
эти безделушки, —
Вам не позволят встретиться
с вождём».

Прийшов майор...
До старшого за чином
Всі підійшли, благаючи його,
І кожна з них пояснює причину...
Майор сказав: «Не выйдет ничего».

Постояли, умилися росою,
Пішли назад, тамуючи біду.
Платонів хутір нас зустрів зимою,
Я йшов за ними й плакав на ходу.

* * *

Вже рік Новий зустріли у напрузі,
Відчув професор — близиться біда.
Замовкли і близькі й далекі друзі,
Лиш заметіль у вікна загляда.

Марусю, чую, і тобі не спиться.
Пробач мені, що я такий, як є.
Моя душа — це вічна блискавиця,
Вона мені спокою не дає.

Тебе кохав, кохаю і кохатиму,
Ти Богом мені послана — одна.
Тебе і там, на небі, виглядатиму,
Як на землі замучить сатана.

З усіх кінців клює мене
козловщина.
Єжовщина печінку дістає...
Уся земна наука приголомшена, —
Казкар північний ходу не дає.

Пробач, Марусю, я живу наукою,
З дитячих літ купаюся в росі.
Нехай там, на Тамбовщині,
аукають,
Але ж і там аукають не всі.

Мої слова давно вже перевірені,
Мої статті — це вивірений шлях,
А влада всім обіцянкам повірила,
Які лягли туманом на полях.

Ну як мені було тоді змиритися,
Науку визнать, де її нема?!

Марусю, ми не встигли
й налюбитися,
А вже завила, загула зима...

Вже підросли і Олексій, і Таня,
Допоможи знайти їм шлях в житті.
Твоє святе, чаруюче кохання
Сія для мене зіркою в житті.

— Я, як і ти, коханий мій Володю,
Уже весь світ хотіла обійти,
Доки зустріла ту мою мелодію,
Яку співав на світі тільки ти.

Такий наш світ, — душа шукає душу,
І щастя там, де зустріч відбулась.
А там, де твердять:
мусиш, мусиш, мусиш,
То як на мене,
шлях той до нещасть.

Життя іде. І скільки б хто
не бідкався,
Що щастя не ступило за поріг.
Ти — Лебідь мій,
а я — твоя Лебідонька,
Твоя зоря серед твоїх доріг.

Скрипить мороз,
снігами завихрилося,
Кругом сердито свище заметіль.
Прийшов Святвечір —
серденько забилося, —
Стріляли в батька п’ятеро катів...

Смерть батькова у серці
ще ятриться,
Гуляє чутка — був наказ з ЦК...
На Україні грізні «блискавиці»
Летіли від лукавого Чека.

Тоді немало крові пролилося:
Талантів всюди нищили кати.
Вже гайвороння стільки розвелося,
Що чесним людям
шляхом не пройти.

Різдво узавтра — свято превелике,
А ми чомусь все згадуєм лихе.
Дружили з нами пісня і музики, —
Сьогодні свято — пасмурно-сухе.
Ми завтра розговіємось, Володю, —
Забудемо на хвильку про земне.
Христос родився...
Він завжди в народі,
Він захистить від бід тебе й мене.

* * *

Кругом сніги завихрились
над містом,
Хурделиця хурделить, завива.
Скрізь заметіль проноситься
із свистом, —
В людей забрала всі земні права.

Різдвяний день...
Всі люди просять свята.
Мороз тріщить...
Вибрикують вітри,
І завірюха крутить заповзято,
Складає всі сніжинки догори.

З балкона глянув —
приморозив вуса.
Сьогодні навіть в церкву не пішли.
Молились вдома Господу Ісусу,
Традиції всіх предків берегли.

Після молитви був обід святковий,
Забулось зло... Сміялися вуста.
Шукали діти щось там випадкове,
А я благав у Господа Христа,

Щоб він подав нам Божу свою руку
І спас науку нашу від катів...
Та враз почув —
машина чорним круком
Закаркала. Я на стілець присів.

Тепер, Марусю, бережи малечу,
Мужній сама... В житті всього бува...
Батька Левка убили на Святвечір,
Мене прийшли забрати
в день Різдва.

Марусю, все написане в Тетяни,
Мої найкращі й батькові труди.
Шалений гуркіт й крики...
В хаті тьмяно...
«Кто Симиренко?
Арестован!» Йди...

Які були у хаті перетруси —
В кожну шпаринку лізли, як дими.
Дітей обнявши, плакала Маруся.
Кати глузливо перлися грудьми.

Вони в роз’їздах. Їм немає свята.
Для них свої закони і права.
Йде більшовицька ненависть
з прокляттям,
Мирян щодня від церкви відрива.

* * *

Летять роки... Минуло півстоліття,
Як батько скнів
в Лук’янівській тюрмі.
Царі її звели на довголіття,
Сьогодні тут сидіти і мені.

Не вірю я, що можна порівняти
Той царський гнів
із сталінським Чека.
Зміцніли мури, товщі стали ґрати,
Щодня вирує злість в більшовика.

За що я тут терплю страшезні муки?
За що мене катують день при дні?
Я все віддав для саду, для науки...
Мені ж зсукали зашморг із брехні.

За що мене засуджено до страти?
Чому мене терзають за сади?
Розлючені козловські Геростратн —
Провісники великої біди.

Мені всю ніч не спалось
до світання,
Я потонув аж перед ранком в сон:
Пройшов весняним садом
щебетанням,
Дитячими стежинками пройшов.

В саду вмивавсь
ранковою росичкою,
А потім ще й підтьохкав солов’ям.
Мій сад буяв, духмянцем
закосичений,
Як ще ніколи в світі не буяв.

Здалося — кожна гілка мала крила,
Зозуля закувала з верховіть,
Мільйони бджіл
бентежно закрутились,
Несуть свої цілунки до суцвіть.

Чомусь тоді хотілось привітатися
До квіточок, до кожної бджоли...
Та двері з громом
стали відкриватися,
Й мене катам на допит повели.

Розбитий і побитий повернувся,
А думав про науку, про сім’ю,
Про рідних діток,
про свою Марусю,
Про ті жалі, що спати не дають.

О, як тебе терзають, Україно,
Чужі і наші найманці лихі!
Чи ти ще не намуляла коліна
Тут повзати і скніти без гріхів?

П’ять років тюрм, колоній...
Я — приречений
За ягоди найкращі та плоди.
Летять, летять
лелеченьки вервечками
Пийнуть ковток цілющої води.

Вже пожовтів від прохолоди
вересень,
Давно замовкли курські солов’ї,
А я чекаю, —
й тут, можливо, з вереском
Відчую подих саду і полів.

Як хочеться у вирій тут піднятися
І зникнути в осінній цій імлі.
Душа кричить,
не хоче залишатися
В чужій країні, на чужій землі.

Сумує сад в осінній позолоті,
Платонів хутір нидіє в журбі.
Шерхоче листя:
«Де ти там, Володю?
Тут кожен плід наш —
пам’ятник тобі».

Душа на небо з Курська
не полинула —
Над Млієвом тужила сорок днів,
А тіло, вкрите братською
могилою,
Ховалося від владних ворогів.

* * *

Плачуть сади...
Вони зріднились з душами
І виглядають геніїв своїх.
Гілки схрестились яблуньок
із грушами,
«Шу-шу, шу-шу», —
відплакують гаї.

Де ви, де ви, Симиренки?
Кличуть на пораду
До рідної України,
До нашого саду.
Де ти, Левку? Де — Володю?
Де ваші могили?
Серця ваші розстріляли,
Нас осиротили.

Прийдіть до нас, батьки наші,
Прийдіть, щирі друзі!
Всі листочки шушукають
У великій тузі.

Ви їх в серці викохали,
Ви нам дали крила.
Ой, Володю, Володечку,
Де твоя могила?

Кати тебе розтинали,
Гризли вовкоманці...
Бодай же їх й на тім світі
Розтинали пранці!

Де ти, де ти, славний сину?
Де твоя могила?
На кого ти нас покинув,
Чому не прилинеш?

Прийди, прилинь,
Батьку рідний,
До нашого краю!
«Шу-шу, шу-шу», як сироти,
Тебе ми чекаєм.

Давно тебе виглядають
Дерева та квіти.
«Прийди, прийди, професоре» —
Плачуть твої діти.

«Прийди до нас, пригорнися!» —
Плаче Україна,
З чужих країв виглядає
Великого сина.

КРІЗЬ СІТІ ТОТАЛІТАРИЗМУ

(Закінчення. Поч. на 7-й стор.)

Щодо анахоретства, суспільної замкнутості поета.

У рецензії на другу його збірку «Вересень» (1927 р.) критик Я. Савченко писав: «Його творчість, його світовідчування й світогляд цілковито поза нашою добою». А Микола Шеремет, рецензуючи останню прижиттєву книгу автора «Поезії» (1940), назвав його «майстром поза простором і часом». Обидва відгуки були негативні. На поета тиснули звідусіль. Саме під тиском, очевидно, написаний і вірш, присвячений «великому вождю» (1939 р.), що увійшов до збірки «Поезії». Отож, чи міг поет, пишучи не від душі, досягти тут своєї неперевершеної художності?

Нищитель рабства,
темряви гонитель,
Ослона миру, вірний друг труда.
Чиє ім’я ненавидить гнобитель,
Чия рука — напасникам узда.
О, Сталін наш,
як твій Кавказ могучий,
Здіймаючись, над світом ти стоїш:
Спокійно чорні розтинаєш тучі,
Джерела думки творчої живиш.
Народів братніх з’єднана держава
Круг тебе квітне радісно — землі
Щасливий край, і на твоїм чолі,
Як оболок весни, сіяє слава.

І навпаки, він давав гідну відсіч тим, хто його цькував. Той же таки лакун дійсності Яків Савченко грішив і віршиками, явно перебільшуючи свою нікчемну роль:

Божевільно дивлюся
на гибіль Європи
Під рев моїх строф.

Володимир Свідзінський з цього приводу пише дошкульну епіграму, спеціально послуговуючись пишним старогрецьким віршованим розміром — гекзаметром:

Зевс, покохавши Європу,
безглуздим биком учинився,
Владар богів і людей мукав,
як та німина.
Ти, бідолаха, не любиш Європи.
З якої ж причини,
Як поранений осел,
в віршах поганих ревеш?
1929 р.

Опублікувавши свої літературознавчі візії в кількох українських газетах та журналах про В. Свідзінського, я все-таки був певний, що як необхідне біотворче доповнення потрібне було тільки живе слово, аби мати більш повний портрет митця. І я зробив запит доньці поета в Харків Мирославі Володимирівні Свідзінській, котра люб’язно надала мені можливість більш випукло вигранити портрет свого батька. Ось цей лист (подається повністю, друкується вперше):

«Вельмишановний Федоре Федоровичу!

Дуже прошу Вас пробачити мені, що так довго не відповідала Вам на вашого листа. Дуже погано себе почувала. У вашій статті мені все сподобалося. Тільки Яременко пише неправильно про мою бабусю та дідуся. Це мені не подобається. Бабуся моя була грамотною. Читала книжки, всім цікавилась. Яременко ж пише, що вона була неграмотною. Дідусь мій помер не від голоду, а було так: холодного зимового вечора приїхали до дідуся люди з сусіднього села і попросили його їхати з ними відслужити молитву над майже безнадійно хворим чоловіком. Дідусь був не псаломщиком, а священиком, людиною доброю і безвідмовною. Погодився поїхати. Коли їхав уже додому, то дуже перемерз, ніч була холодною, вітряною. З тиждень хворів і помер.

Мій батько був людиною скромною, чесною, безкорисливою та жалісливою. Пам’ятаю, коли ми жили на Новоселівці (це у Харкові) на Лютівській, 29, на приватній квартирі, батько рано вставав, снідав і сідав до свого письмового столу працювати. Стіл стояв біля вікна, тому було видно і чути все, що робилось на вулиці навпроти нашого будинку. А було таке: у візок, нагружений з верхом вугіллям, запряжені дві конячки, які від сильного перегрузу ледве тягли (або й зовсім не могли зрушити з місця) візок. Безжалісні, грубі погоничі щосили били конячок батогом, при тому злісно лаючись, але бідні конячки, майже надриваючись і пройшовши декілька кроків, зупинялись від безсилля та знемоги, а погоничі їх ще з більшою злістю знов по-звірячому били. Батько мій не міг терпіти такого знущання над тваринами. Він знімав окуляри, вибігав на вулицю і благав погоничів не знущатися над бідними, знесиленими кіньми, пояснюючи їм, що то жорстокість, навіть звірство. Але вони не хотіли слухати батька і коли їхав уже другий візок, то повторювалось те саме. І так щодня. Щодня батько вибігав до них, благав, пояснював, але вони його не слухали. Батько був дуже ввічливий. Ніколи і нікому не казав грубого слова. У нашої квартирної хазяйки Лідії Михайлівни жила племінниця Люся. Їй було вісім років, але батько звертався до неї, кажучи їй «Ви», а мені казав, що в Англії навіть у одній сім’ї всі звертаються одне до одного на «Ви». Батько був високий на зріст, чорнявий, кароокий. Балакав стиха і в розмові його відчувались скромність та ввічливість. Він міг заради другої людини пожертвувати своїм власним спокоєм, навіть життям, якщо це було потрібно. Дуже любив тварин, природу, пташок. Із пір року понад усе любив осінь, весну. Пам’ятаю, казав: «Я так чекаю весни, немов не доживу до неї». Під час відпусток відпочивав у Криму, в Коктебелі, звідки привозив смачного винограду та гарних скоєк. Мріяв купити будиночок на березі Чорного моря. Першої збірки батькових віршів нема у мене. Листів до батька чи спогадів теж нема. Є батькові листи до Олени Михайлівни, які надруковані у журналі «Український засів», номер 3, часопис національної інтелігенції, квітень-травень 1993 р.

Батькові зошити, що у мене були, я віддала Чернишову А. В., нині покійному, а він на випадок своєї смерті заповідав їх та свою працю про батька комусь із письменників з Харківської спілки, прізвища не пам’ятаю. Запитайте, будь ласка, у Борового В. І.

З великою повагою до Вас — М. Свідзінська. 12/III 1996 року».

Отже, вийшло так, як написав мені в приватному листі від 17 червня 2012 року мій друг-зірківець (про це писала свого часу «Кримська світлиця») Василь Латанський, поет-кримчанин:

«Ти, мабуть, не відаєш, що твоє прізвище фігурує у підручнику «Українська література» для 11 класу (Київ, вид-во «Перун», 2000 р., стор. 220). На цій сторінці автор В. Погребенник у розділі «Рекомендована література» в позиції 5 (з 8-ми) називає і твоє дослідження про В. Свідзінського: Степанов Ф., «Не можу... мушу» («Кур’єр Кривбасу». — 1995 р. — № 41-42).

Хоча цей підручник застарілий, тобто замінили новими, все ж гордися! І продовжуй і надалі «відкривати» цього чудо-поета».

Вельми слушна дружня порада.

Поет не підспівував тоталітаризмові, створивши геніальні зразки інтимної, пейзажної та медитативної лірики, а також першокласні переклади. І цим обезсмертив своє ім’я.

Знаменно, що, коли в часи совдепії ім’я Володимира Свідзінського було під грифом абсолютної секретності, то в наші дні маємотаки крок уперед: вихід збірки «Вибраних творів» (упорядник Елеонора Соловей), вже нами згадуваної; літературне свято «Там, на рідній межі...», котре відбулося 2010 року в селі Моломолинці, присвячене пам’яті поета; прес-конференція, яка відбулася 18 жовтня 2011 р. в приміщенні Київської академічної майстерні театрального мистецтва «Сузір’я», присвячена виставі «Три радості» за творами В. Свідзінського.

Однак, ще рано ставити крапку на досягнутому, бо попереду — ще копітка робота, аби освоїти життєво-творчий арсенал поета капітально.

Федір СТЕПАНОВ,
член Національної спілки письменників України
м. Сімферополь

Василь ДЕРГАЧ

ВИРОК ІСТОРІЇ

КІНОСЦЕНАРІЙ ЗА ТРИЛОГІЄЮ «КАРА ІСТОРІЇ»

(Продовження. Поч. у № 38-39)

А темпи які! 14 травня арешт командарма Корка. 15 травня арешт комкора Фельдмана. На допитах — тортури. От скажи, що діє група ворогів, і тільки так. Тоді і смертна кара забезпечена. А Тухачевського беруть 22 травня 1937 року. А 28 травня 1937-го згідно зі списком Ворошилова саджають вже цілу групу, аж тридцять працівників артилерійського Управління Червоної Армії.

— Ти, друже, не боїшся, що стільки знаєш про наших правителів, — злякано обізвався до московського гостя Ілько. — Знаєш, що тепер роблять з багатознайками?

— Знаю. Але, — усміхнувся москвич, — тепер мені легше. І ти ж знаєш. Вже нас двоє. Як заберуть, буде компанія... А коли серйозно, то боюсь. Прийде вечір, сидимо з дружиною, тривоги одне одному додаємо. Якось вона прийшла з роботи, розказує. Приїхали до них прямо в школу і з учительської завпеда взяли. Попід руки його і повели. Та хоча б сказали, за що... Директор школи поруч стоїть, пополотнів увесь... А вночі що та служба єжовська витворяє... — Він на мить затих, а тоді знову заговорив, наче душу з себе вивертав. — Чи боюсь я, кажеш? А якщо з чотирьох начальників відділів нашого міськвиконкому двох уже забрали, то чи не будеш чекати, коли за тобою прийдуть? От і стежимо за газетами. І прочитали, що відбулося засідання Військової Ради 1, 3 і 4 червня 1937 року. Вождь так веде політику, що судять військових самі ж військові. А 11 червня 1937 року «Правда» надрукувала повідомлення про наступний судовий процес. А його ж ЦК запропонувало всім республікам і областям організувати мітинги трудящих з вимогами про вищу міру покарання шпигунам Тухачевському, Якіру, Уборевичу. Вождь був певен, що протоколи такі прийдуть з повною підтримкою його розправи над військовими. І розстріляли військовиків тієї ж ночі, не чекаючи протоколів.

— Яка могутня влада вождя! — аж вигукнув Тихін, не стримавшись. — Це ж треба. Така впевненість!

— Ми самі йому створюємо впевненість. Він знає про наш страх і цим користується. Та він, шановні мої друзі, вже думає про світове панування. Я в цьому певен. От вказівки керівників інших держав мають бути затвердженими парламентами тих держав. Парламенти обговорюють проекти рішень керівників і приймають потім згідно з більшістю голосів. А в нас влада однієї людини, яка спирається на силу НКВС. Сила НКВС спирається на страх. Від страху залежні всі. Я вам скажу, що страх висить і над самим Сталіним. Розказують, що він на своїй дачі заборонив прибирати сніг. Щоб вранці сам міг впевнитись, що слідів на снігу немає, що ніхто не підходив.

Розповів москвич і про те, що одразу після розстрілу Тухачевського було заарештовано дев'ятсот командирів Червоної Армії. Та що ж це діється? А далі ж як буде? Так думали і Тихін, і Ілько. Думали, а самі вже й думок своїх боялись. Репресивна хуртовина не відшуміла аж до кінця 1937 року.

А з початком 1938-го та ж нелюдська завірюха на село, на Старобешівський район і на всю Україну знову налетіла. З району в обласний центр через Федюківку щоночі пішки арештованих гнали. Це тоді, в квітні, й не стало батька трьох малих школярів Добродухів. Поїхав у Сталіне здавати бухгалтерський звіт і додому не повернувся.

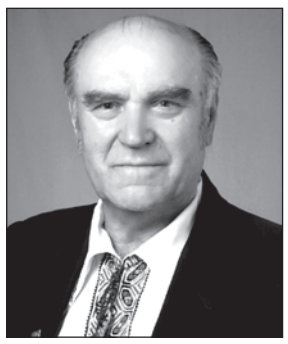

СЦЕНА СЬОМА.
В ТЮРЕМНІЙ КАМЕРІ

Чи охопив Олексія тоді страх, коли раптом служаки Єжова його заштовхали в напівтемну камеру «чорного ворона»? Ні, цього він не відчував. Бо ще до цього не раз уявляв себе забраним енкаведистами і вже стільки передумав, стільки перебоявся за свою сім'ю, за малих і за Ніну, що й думок не залишилось. Подія — просто приголомшила. Не чекав, що його заарештують саме зараз. А воно, бач, як вийшло. Інших брали в селах і везли в обласну в'язницю. А він сам до них приїхав.

Везли недовго. Їх, обох затриманих, завезли в сіре похмуре приміщення прийомного відділення сталінської міської тюрми. Черговий писар, молодик у військовій гімнастерці з наганом при боці, записав у товстий зошит обох, щось переписав з паспортів і кивнув міліціонеру-охоронцеві:

— Веди в дванадцяту.

Через двоє решітчастих дверей наглядачі провели довгим коридором першого поверху, потім залізними сходами на другий поверх. Підійшли до дверей камери.

Наглядач підняв гумову заслінку і через засклений отвір заглянув у камеру. Потім відчинив товсті, оковані залізом двері й підштовхнув обох у камеру.

Двері за ними зачинилися. Вони стояли й розглядали напівтемне приміщення камери. Під стінами з обох боків стояло кілька дерев'яних нар, на яких сиділи щільно, один біля одного в'язні. З появою новеньких у камері на мить стало тихо. Крайній в'язень з лівого боку на своїх нарах посунувся і сказав:

— Одному з вас місця ще вистачить. Сідай хтось. Колега Олексія торкнувся його ліктя:

— Сідайте. Ви старший мене.

Олексій присів. Портфель із зубною пастою і двома пиріжками, загорнутими Ніною в домашній рушничок, у нього не забрали. Він його поставив собі на коліна. Потім ще раз оглянув усіх у камері, натиснув защіпку на портфелі й витяг вузлик. Всі в'язні на нього уважно дивились.

— На всіх, хлопці, тут не вистачить, — сказав Олексій. — А ти, колего, сідай поруч. Хоч на підлогу. — Він витяг з вузлика і дав йому і крайньому в'язневі по пиріжку. Ніздрі вловили приємні пахощі домашньої їжі. Але сам Олексій до тої їжі навіть не доторкнувся, не міг. На них дивились інші в'язні. Один не витримав, сказав:

— У наших свіженьких і пиріжки свіжі. Бач, як пахнуть.

— Тут після баланди і трава буде пахучою, — додав інший. — Так ви, хлопці, хто такі і звідки?

— Я з Ясинуватої. Працюю майстром водяних мереж.

— А ти, з пиріжками?

— Я з Старобешевої. Бухгалтер — я.

Одразу ж озвався сусід-інвалід з хворою ногою, який посунувся, щоб дати місце:

— Тоді ми справжні колеги. Я — теж бухгалтер. Красюк Юхим з шахти Капітальна з Макіївки.

— Почався наступ на бумажних працівників.

— Це не тільки наступ. Це — відстріл.

— Ви що, знаєте вже свій вирок?

— Тут вирок всім однаковий. П'ятдесят четверта пункт десятий або п'ятдесят четверта пункт одинадцятий Кримінального Кодексу.

— Ви, я бачу, і в цих ділах дуже грамотний.

— Хе! Тут швидко навчать.

— А був уже в них? Допитували?

— Був. Це не допит, а муки. Вибивають у тебе те, що їм треба, — він нахилився близько, поправив рукою свою хвору коротшу ногу і на вухо додав: — Будьте обережні в розмові. Тут між нас є «підсадні качки».

Олексій чув про таких провокаторів, які потім передають усе почуте начальству. Тихеньким голосом запитав:

— Ми ось з колегою вперше тут. Невже й за нами вже?..

— Та для них не має значення за ким. Ви бережіться.

На допит Олексія повели пізно ввечері. Молодий слідчий у форменному кітелі наказав розповісти про себе все.

— Я, Добродух Олексій Васильович, працюю бухгалтером у Старобешевському райфінвідділі. Переведений туди з Федюківки два роки тому, — почав Олексій.

— Служба в армії? Військове звання? — запитав слідчий.

— Служив у царській армії, був на війні. Звань офіцерських не маю. Я — солдат.

— Куркуль?

— Ні. Середняк. В колгосп вступив разом з усіма в 1930 році.

— Розкажіть, як ви в 1933 році розібрали колгоспну картоплю.

— Картопля погнила. Склали акт і гнилу картоплю роздали колгоспникам. — Слідчий витяг шухляду столу, подивився в якийсь папір:

— Розкажіть про участь у контрреволюційній організації. — В Олексія здивовано підскочили брови:

— Та про що ви? У нас такої організації не було.

— Не розписуйся за всіх. А банда Булатова?

— Яка банда? Він працював у райфінвідділі. Слідчий щось занотував у протокол і запитав:

— Значить, ви з ним знайомі?

— Так. Я працював під його керівництвом.

— О, ще й вашим керівником був?

— Так.

Слідчий іще щось записав.

— Тоді розкажіть про диверсію вашої підпільної антирадянської організації конкретно в радгоспі «Гірник». Як ви допомагали Булатову підпалити зерносховище?

— Яке зерносховище?

— Ви, громадянине, не повторюйте мої запитання, а відповідайте на них. — Він витяг з-під столу гумову палицю, демонстративно поклав її на стіл. Голос слідчого погрубішав:

— Оце бачив? Будеш упиратись — по тобі походить. Кажи, хто з вас заготовляв бензин? Хто обливав дах і підпалював? Якою машиною ви всі палії тікали звідти? Чи ти хочеш очної ставки з Булатовим?!

Олексій чув, що колись у Старобешевському радгоспі сталася пожежа. Аж затремтів, невже його туди тулять? Злякано знизав плечима:

— Не знаю, яка там машина.

— Ага, значить, участь брав? Тоді кажи, хто з вас що робив для підпалу? Коли тебе втягнув у це діло Булатов?

— Та мене ніхто не втягував.

— Значить, сам поїхав з ними? Чого викручуєшся? Так? — схопився рукою за наган.

Олексій раптом теж відчув приплив впертості. Подивився на шомпол і вперто заявив:

— Ви, громадянине слідчий, не лякайте. Не був я там, нічого не підпалював.

— Розкажи, кого ще знаєш з бешевських греків? Питання здивувало:

— Як це кого? Багатьох знаю.

— Кажи.

Олексій назвав співробітників, з ким працював, хазяйку квартири, де зараз живе, двох сусідів. Потім замовк, подумав, — а раптом і їх всіх позаписує? Адже й про таке розказував йому Юхим у камері. А слідчий дійсно щось записував.

Відтак відклав ручку й спокійно сказав:

— Другий раз викличу, тільки стверджуйте наші записи. Це вам, громадянине Добродух, як людині в літах порада. Інакше, — він показав очима на шомпол, — оце бачите? За ваші різкіші вибрики чи непослух — і карцер буде гостріший. А тепер підпишіть ось тут.

— Мені треба прочитать.

— Радий, що грамотний? — знову визвірився слідчий. Його губи засмикались від злості. — Скільки вчу вас, дурнів, бути слухняними... — Він різко згорнув аркуші протоколу, його рука затіпалась, натиснула кнопку під столом і він ще раз просичав прямо в обличчя Олексію: — Значить, підпишеш потім тільки раз.

І знову Олексія стріла та «своя» камера з обдертими стінами, з загратованим віконцем під стелею. І знову той же сморід від параші. І знову виклики арештованих, які не припинялись і вночі. І та ж сама глибока зажура на обличчях затриманих. І часто повне збайдужіння до подій, до слів і розмов про все, що діється. Все, мовляв, життя скінчилось.

Лише дехто не впадав у прострацію чи повну апатію. Лише бухгалтер з шахти Юхим Красюк таким не був. Олексій впевнювався, розмовляючи з ним, що є люди, які саме в такі хвилини потрясінь у житті повертаються до глибоких роздумів, напружують свою пам'ять, аналізують, і до них відгукується, підтримує їх все найважливіше, колись вичитане чи почуте.

Сиділи чи лежали на нарах, як завжди, поруч, тихо перемовляючись. Олексій насмілився, передав Юхимові кількома словами, як допитував його слідчий:

«Страхом беруть нашого брата, — шепотів, оглядаючись на інших. — Витяг і поклав переді мною гумову палицю. Такий гад, — аж вилаявся від злості, — всовує і мене в диверсійну організацію. Сном і духом нічого не знаю про пожежу — підписали?» — стурбовано запитав Юхим. «Ні. Погрожує, що все одно підпишу». «Скільки зможете витримать, не підписуйте. Той підпис ваш — то ваш донос на самого себе. Згадайте процес над так званим правотроцькістським блоком. Якими білими нитками зшивали більшовики кримінальні справи на відданих партії комуністів! А далі пішло в 1937 рік. Як сніговий ком з гори, збільшувалась кількість арештованих. Тоді покотилась хвиля арештів і не тільки безпартійні, а й всі партійні відчували страх перед такою навалою арештів». «Тоді боялись, — і тепер ось дожили до весни 1938-го і знову те ж саме. Та невже це така політика всієї партії?» «Саме така. Я колись читав у Леніна, що ця революційна диктатура має підтримуватись насиллям пролетарів над буржуазією, тобто владою, не зв'язаною жодними законами». «Та це ж над буржуями. Це тоді, в час революції...»

(Продовження буде)

Президент України Віктор Янукович та Президент Республіки Польща Броніслав Коморовський взяли участь у церемонії відкриття Меморіалу жертв тоталітаризму на території Національного історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили» під Києвом.

У своєму виступі на церемонії Віктор Янукович наголосив, що не минуло й року, як вони разом із Президентом Польщі Броніславом Коморовським заклали наріжний камінь майбутнього пам'ятного знаку. «І ось сьогодні ми разом вже відкриваємо цей Меморіал. Він стане ще одним нагадуванням про трагічну сторінку історії, яку ми не маємо права забувати», — сказав Глава Української держави.

Президент Польщі Броніслав Коморовський висловив вдячність Україні за зусилля щодо створення та облаштування історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили». «Тут, у Биківні, ми відчуваємо єдність нашої польської та української долі. Ми разом відкриваємо та разом увічнюємо найбільш болючі сторінки нашої національної історії», — сказав Президент Польщі.

Глави держав поклали квіти до Пам'ятного знаку польських поховань, Братської могили та до Меморіалу жертв тоталітаризму.

Пролунали Державні Гімни України й Польщі. Присутні вшанували пам'ять загиблих хвилиною мовчання.

Біля селища Биківня у Київській області знаходиться найбільше в Україні місце поховання жертв масових політичних репресій, страчених органами НКВС у 1930-1940-х роках. За даними науковців у Биківні поховано близько 100-120 тисяч репресованих.

У 1995 році було засновано Меморіальний комплекс жертвам політичних репресій 1930-х років, у 2001 році на його основі — Державний історико-меморіальний заповідник «Биківнянські могили», який у 2006 році отримав статус національного.

Вирішення питання спорудження на території заповідника Меморіалу жертвам тоталітаризму, у складі якого буде польський сегмент, було активізовано за результатами зустрічей Президентів України та Польщі в Ялті 30 вересня – 1 жовтня 2010 року.

Під час візиту Президента Польщі Б. Коморовського до України 28 листопада 2011 року Глави двох держав взяли участь у церемонії закладання на місці майбутнього Меморіалу капсули і шести урн із землею з місць, де були ув'язнені польські громадяни.

Ю. Ганущак

ЧИ РЯТУВАТИМУТЬ СЕВАСТОПОЛЬ?

У севастопольському інформаційному прес-центрі відбулась прес-конференція народного депутата України Юрія Ганущака на тему: «Чи бути закону про місто Севастополь?». Про це йдеться у повідомленні прес-служби севастопольської «Батьківщини».

«У Севастополі — багатовладдя. Самоврядування не існує — не обирається міський голова, а місцевою радою не формується виконавча влада. Невідомо, хто приймає легітимні рішення в Інкермані і як реалізуються управлінські функції у Качі. Незабаром місцева влада зовсім втратить право розпоряджатися земельними ресурсами».

Чи можна врятувати ситуацію і негайно ухвалити закон про місто Севастополь? Чому треба поспішати?

За словами народного депутата, нещодавно був прийнятий закон № 10043 «Про розмежування комунальної та державної власності». Він подавався разом із законом «Про створення Земельного банку». Суть в тому, що законодавчий акт про розмежування земель суттєво змінює повноваження місцевих рад, обмежуючи їхню юрисдикцію межами забудови населених пунктів.

«Це не просто бізнес, це дуже великий бізнес. Фактично цей закон дає можливість непрозоро і безконтрольно віддавати землю в руки людей, прізвищ яких ви ніколи не дізнаєтеся, — зазначив Юрій Ганущак. — Після цього закон про ринок землі вже не потрібен. Незручне питання обійшли в оригінальний спосіб».

Але що відбувається із законом про Севастополь? Про нього говорять, ним спекулюють під час передвиборної риторики, але парламентська більшість його вперто ігнорує. Причина проста — немає політичної волі вводити реальне самоврядування в Севастополі, немає бажання ефективно розвивати території. До того ж, бізнес не йде туди, де дислокуються військові бази. Такі висновки експертів, що ґрунтуються на прикладах світової практики.

Юрій Ганущак також припустив, що саме питання щодо вільного розвитку Балаклави і територій Орлиновської сільради може стати локомотивом для ухвалення в цілому закону про Севастополь. Зволікання тут призведе до великих втрат. Треба поспішати, інакше при набутті сили законодавчих актів про розмежування земель і земельний банк Севастополь так «упакують» в межі забудови, що він зовсім втратить всякий інтерес для бізнесу, а значить, і для розвитку.

ТИМ ЧАСОМ...

НА НАШІЙ НЕ СВОЇЙ ЗЕМЛІ...

Черговий «Московський квартал» планують побудувати в престижному місці на березі Стрілецької бухти в Севастополі. Про це повідомив радник голови Севастопольської міської державної адміністрації Віктор Драченко 28 вересня під час засідання «круглого столу» на тему: «Мова як засіб комунікації і спілкування людей: шляхи розвитку та зближення. Суть мовної політики України».

Як відомо, під компактну забудову для військовослужбовців та пенсіонерів Чорноморського флоту Російської Федерації в українському місті також віддано мікрорайон бухти Козачої, теж на березі моря. Вже побудовано до сотні московських будинків для військовослужбовців ЧФ РФ у мікрорайонах проспектів генерала Острякова та Октябрської революції, престижних районах центру міста.

Міноборони РФ має намір побудувати 5- і 16-поверхові будинки, школу й дитсадок, спорткомплекс з басейном, паркову зону, супермаркет, паркінги, яхт-клуб, церкву і пожежне депо.

17 серпня 2012 р. управління капітального будівництва Севастопольської міськдержадміністрації за результатами тендеру уклало угоду на будівництво дитсадка в бухті Козачій вартістю 25 млн. грн. Про це повідомляється у «Віснику державних закупівель».

Директор інформаційно-консалтингової компанії «Defense Express» Сергій Згурець, аналізуючи умови оренди Росією української території, каже, що 11 кілометрів берегової лінії, де базуються російські кораблі, у випадку ефективного користування причалами цивільними комерційними структурами приносили б Україні до 150 мільйонів доларів. Загальний обсяг площ, які Росія начебто орендує в Україні, становить 18 тисяч гектарів, з них 3,3 тисячі – це безпосередньо об’єкти, які знаходяться в Севастополі. На сьогодні середньозважена ставка одного гектара землі в Севастополі вимірюється в межах 1,57 мільйона гривень. У скарбницю ж нашої держави нараховуються просто мізерні суми.

Тобто фактично Україна давно годує чужу армію дружніх сусідів даруванням або виділенням за зниженими цінами фінансових, земельних та інших ресурсів, наприклад, інформаційних.

Десятки мільйонів гривень виділено урядом України (з ініціативи місцевих чиновників) на відзначення 100-річного ювілею селища Кача, де розташовано гарнізон Чорноморського флоту РФ. Днями голова Севастопольської міської державної адміністрації Володимир Яцуба повідомив, що на одному із будинків гарнізону, де начебто колись жив син Сталіна і який не належить до комунальної власності, було відремонтовано дах. За словами В. Яцуби, при поїздці на орендовану ЧФ Росії територію його обшукали вартові, «враховуючи добрі відносини і «повагу» до губернатора командира частини, який стежить, щоб у моєму багажнику не було нічого протизаконного, що може зашкодити військовій частині»...

Нагадаємо, у квітні 2010 року Президенти Росії та України підписали угоду, що передбачає продовження перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на українській території до 2042 року...

Микола ВЛАДЗІМІРСЬКИЙ

Фото М. Владзімірського

* * *

P. S. *Верховна Рада дозволила іноземцям купувати землю в Україні. За законопроект «Про внесення змін до Земельного кодексу України щодо набуття права власності на землю» у другому читанні проголосували у вівторок 234 народних депутати.*

Цим законом парламент дозволив іноземним громадянам та підприємствам з іноземним капіталом купувати землю несільськогосподарського призначення. Зміни були внесені до статті 82 Земельного кодексу. Відтепер іноземці можуть купувати землю у межах населених пунктів у разі придбання об’єктів нерухомого майна та для спорудження господарських об’єктів. Також вони можуть придбати землю за межами населених пунктів, якщо купують об’єкти нерухомого майна.

Gazeta.ua

ОФІЦІЙНО

Андрій ГОНЧАРУК: ПРЕЗИДЕНТ ПРИДІЛЯЄ ВЕЛИКУ УВАГУ РЕАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКИХ ДОМОВЛЕНОСТЕЙ

А. Гончарук

Президент України Віктор Янукович підписав доручення з метою подальшого поглиблення відносин стратегічного партнерства з Росією та неухильного виконання домовленостей, досягнутих під час п’ятого засідання Українсько-Російської міждержавної комісії (УРМК). Про це повідомив радник Президента України — керівник Головного управління з питань міжнародних відносин Адміністрації Президента Андрій Гончарук.

У документі, зазначив він, насамперед зроблено акцент на забезпеченні реалізації центральними органами виконавчої влади завдань, визначених у Протоколі засідання УРМК.

За словами А. Гончарука, значну увагу в дорученні відведено підготовці до підписання двосторонніх документів, зокрема, щодо перебування Чорноморського флоту РФ на території України. Низка завдань також стосується питань Азово-Керченської проблематики — йдеться насамперед про підготовку проекту українсько-російського Договору про державний кордон в Азовському і Чорному морях, а також Керченській протоці.

У дорученні також йдеться про забезпечення проведення низки важливих двосторонніх заходів за участі Глави держави — зокрема, його державного візиту до РФ та третього Українсько-Російського міжрегіонального економічного форуму під патронатом Президентів України та Росії в Нижньому Новгороді.

«Президент України тримає на особливому контролі виконання досягнутих з російською стороною домовленостей на найвищому рівні, — наголосив радник Глави держави. — Адже ефективна робота в цьому напрямку суттєво активізує взаємовигідне українсько-російське співробітництво». Глава держави очікує від центральних органів виконавчої влади чітких, узгоджених дій для своєчасного та повного виконання свого доручення, підсумував Андрій Гончарук.

Прес-служба Президента України Віктора Януковича

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ЖОВТЕНЬ

5

Всесвітній день вчителів.

Професійне свято вчителів засноване ЮНЕСКО в 1994 році та відзначається щорічно 5 жовтня.

1594 р. — почалося повстання під проводом Северина Наливайка.

1918 р. — у Києві почалися переговори про входження Криму до складу України.

1933 р. — режисер Лесь Курбас звільнений з харківського театру «Березіль» за націоналізм.

Народилися:

1883 р. — Петро Болбочан, командувач Лівобережного фронту Армії УНР.

1909 р. — Богдан-Ігор Антонич, український поет.

1930 р. — Павло Попович, радянський космонавт, перший українець у космосі.

6

1596 р. — розпочався Берестейський церковний собор.

1648 р. — війська Богдана Хмельницького взяли в облогу Львів.

1917 р. — відбувся І Всеукраїнський з’їзд товариств «Просвіта».

Народилися:

1876 р. — Сергій Єфремов (справжнє прізвище — Охріменко), український громадсько-політичний і державний діяч, літературний критик, історик літератури, академік Української академії наук. Брав участь у розробці концепції Української державності, української національної культури й освіти. Надрукував близько трьох тисяч статей та рецензій. Видав ряд монографічних нарисів, присвячених творчості Марка Вовчка, Тараса Шевченка, Івана Франка, Михайла Коцюбинського, Івана Нечуя-Левицького, Івана Карпенка-Карого, Панаса Мирного та ін.

Незаконно репресований 1930 року в результаті сфабрикованого радянською владою так званого «процесу Спілки визволення України». Реабілітований 1989 року.

1881 р. — Іван Кочерга, український драматург. Виявивши свій талант як майстер гострого сюжету, в розвитку якого окреслювалася певна значуща авторська ідея, драматург створив видатну філософську драму — п’єсу «Майстри часу». Історичними драмами «Свіччине весілля», «Алмазне жорно» та «Ярослав Мудрий» він не тільки говорив про славне, хоч і складне, нерідко — тяжке минуле нашого народу, але й був суголосним своїми думками та ідеями змаганням і потребам сучасного йому дня.

1924 р. — Лев Венедиктов, радянський та український хоровий диригент, народний артист України, герой України.

7

Український День вчителя (День працівників освіти).

Відзначається в Україні згідно з Указом Президента (№ 513/94 від 11.09.94 р.) в першу неділю жовтня.

У незалежній Україні майже 860 тисяч педагогів, вихователів, майстрів виробничого навчання, науково-педагогічних працівників і управлінців. Вони навчають і виховують понад мільйон дошкільнят, більше п’яти мільйонів школярів, викладають майбутню спеціальність майже трьом мільйонам студентів країни.

1253 р. — коронували короля Данила Галицького в Дорогочині.

1905 р. — у Катеринославі засновано «Просвіту».

Померли:

1747 р. — Василь Григорович-Барський, український мандрівник і письменник.

1984 р. — Валерій Марченко, український дисидент-правозахисник, літературознавець і перекладач. Помер у в’язничній лікарні в Ленінграді.

2006 р. — вбита Ганна Політковська, російська журналістка українського походження. Її убивство розглядається як замовне, спрямоване проти свободи слова.

8

День юриста України.

1596 р. — підписано Брестську унію, створено Греко-Католицьку церкву.

1621 р. — підписано Хотинський мирний договір. Укладений між Польщею і Туреччиною (без участі козаків) після завершення Хотинської битви 1621 р. Цим договором покладено кінець польсько-турецькій війні 1620-1621 рр. (у якій брали участь й українські козаки) та встановлено кордон між Польщею і Туреччиною на Дністрі. Туреччина і Кримське ханство зобов’язалися не нападати на Україну й Польщу, а Польща віддавала Туреччині чи її васалові Молдавії Хотин і зобов’язалася припинити походи запорозьких козаків на Крим і Туреччину.

Українське козацтво було покривджене цим договором і в подальшому готувало свої повстання проти Польщі.

1938 р. — в Ужгороді створено перший уряд автономного Закарпаття, яке з 30 грудня 1938 р. почало називатися Карпатською Україною.

Народився:

1944 р. — Лесь Герасимчук, український літератор, філолог, культуролог.

Померли:

1917 р. — Сергій Васильківський, український живописець, пейзажист.

1938 р. — Гнат Хоткевич (псевдонім Гнат Галайда), український письменник, історик, композитор, мистецтвознавець, етнограф, педагог, театральний і громадсько-політичний діяч. Потрапив у немилість до влади в 1932 р. і після смерті М. Скрипника втратив державні посади. Твори його були заборонені.

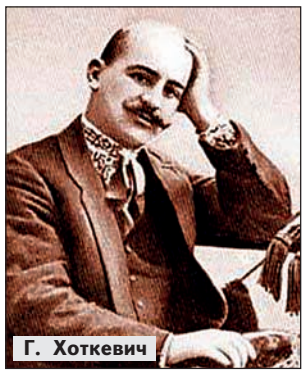
Г. Хоткевич

За «єжовщини» Хоткевич був заарештований. Особливою трійкою УНКВС по Харківській області від 29 вересня 1938 року його було засуджено до розстрілу за «участь у контрреволюційній організації». Вирок виконано 8 жовтня 1938 року. Реабілітовано 11 травня 1956 року. Після реабілітації видано «Твори в двох томах» (1966).

1941 р. — Остап Луцький, український громадський діяч, публіцист і поет. Загинув у радянському концтаборі.

9

1655 р. — Богдан Хмельницький переміг війська Речі Посполитої під Городком.

Народився:

1904 р. — Микола Бажан, український письменник, філософ, громадський діяч, перекладач, поет.

Помер:

2007 р. — Анатолій Погрібний, український літературознавець, письменник, критик і публіцист, політичний, культурний і громадський діяч, засновник і голова Всеукраїнського педагогічного товариства ім. Г. Ващенка.

СЛОВО КВІТКОЮ ЗАЦВІЛО...

Ми вже знайомили читачів нашої газети з новелами та оповіданнями письменниці з Львівщини Ольги Яворської. Її проза — щемка, хвилююча, усі сюжети почерпнуто з нашого непростого людського життя-буття, відтворено, переважно, ті події, які в різні часи відбувалися в її рідних краях. Про прозовий доробок Ольги Яворської дуже тепло відгукувався письменник Іван Гнатюк, який свого часу був учасником національно-визвольної боротьби українського народу 40-х років минулого століття, а згодом — довголітнім в’язнем сталінських тюрем та спецтаборів. Хто-хто, а він уже точно розумівся на прозі нашого буденного життя, знав усі його світлі й темні сторони, знав, де написано щиро, а де з підробкою під щирість...

А сьогодні ми хочемо представити Ольгу Яворську як поетесу. В її творчому доробку — кілька збірок віршів, а саме: «Зелений зарінок», «Висока година», «Понад плином подій», книжка для дітей «Небесні ключі» та прозові твори «Запізніла зустріч», «Відблиск прожитого дня», «На те воно й серце...» та інші.

Ольга Яворська — поетеса високого таланту. Її вірші сповнені глибокої любові до рідної України, мови, історії, культури, до свого рідного народу. Поезія Ольги Яворської щедро забарвлена метафорами і порівняннями, сповнена глибокої віри у справжнє відродження своєї Вітчизни, вірою в те, що імена героїв, які виборювали незалежність нашої країни, навічно збереже наш народ у своїй пам’яті.

Ольга Яворська — член Національної спілки письменників України, лауреат літературної премії імені Івана Франка та Ірини Вільде. Працює у Тур’ївській загальноосвітній середній школі Старосамбірського району на Львівщині вчителькою математики, бо свого часу закінчила математичний факультет Дрогобицького державного педагогічного інституту ім. І. Франка. Пропонуємо увазі читачів вірші поетеси Ольги Яворської з її книги вибраних творів «Понад плином подій».

Данило КОНОНЕНКО

Ользі ЯВОРСЬКІЙ

Тяжко жити в світі облуднім
Тим, хто має світле чоло...
Поміж тернів прогіркліх буднів
Свято квіткою зацвіло.

Тихе й лагідне те цвітіння
Огортає тебе до п’ят.
...Нагородою за терпіння —
Скромна жменька барвистих свят.

Любов ПРОЦЬ

Ольга ЯВОРСЬКА

МОЛИТВА

Гріховний світ вирує неспроста,
Підступний демон ще керує нами,
Та піднімається нетлінно
над віками
Велична постать вічного Христа.

О Господи! Знайди нас всіх,
знайди,
Бо ми блукаєм хащами ще й нині,
Прости гріхи й провини
безневинні
І до спасіння всіх нас приведи.

О Господи! Зціли нас всіх, зціли,
Всели в серця неопалиму мрію,
Щоб ми пізнали віру і надію,
Жорстокий світ —
добром перемогли.

* * *

Світе наш, Кобзарю нездоланний,
Сонце наше — на усі світи!
Поможи народові в єднанні,
Поможи нам волю зберегти.

Віро наша у хвилини скрути,
Пісне наша, совісте жива!
Ти зумів кайдани тьми розкути,
Вклавши душу у святі слова.

Славо наша, зіслана від Бога,
Правдо наша в здобутті мети! —
Нелегка, Кобзарю, в нас дорога,
Поможи нам з неї не зійти.

РОЗМОВА З УКРАЇНОЮ

Моя Україно,
Невмируща думо і пісне!
Краю мій рідний,
Земле, прекрасна і чиста.
Поле пшеничне,
Жайворе в синьому небі,
Батьківська хато кохана,
Цвіте вишневий,
Яворе буйний,
Вітре злодійський!
Трави шовкові,
Гори карпатські,
Сосни зелені.
Смутку трембіти,
Струни бандури — печальні,
Краплино роси в очах,
Мудрих і карих.
Руки потріскані —
У мозолях водянистих.
Білі хустини
І вишиті білі сорочки,
З-під рушника —
Обпікаючий погляд Тараса.
Хмари високі
З хрестами до синього неба.
Ненько святая —
Страднице, Богом забута!
Славо козацька,
Віро велика і сильна,
Пісне стрілецька
Про жертви героїв,
Змучені голодом діти твої —
У могилах.
Жертви репресій —
Як рани у грудях Христових!
Горе вдовине в застиглих,
Як лід, обелісках,
Вічна любове,
Вічна й велика тривого.
Чорний Чорнобилю,
Струєні води Дніпрові,
Засмічені ріки
Й посохлий полин при дорозі.
Атом — роздертий,
Розсіяний по Україні.
Осквернена й топтана
Мова твоя солов’їна,
Зраджена підло й жорстоко
Тупими синами, —
Це виродки дикі
У квітах прекрасного роду, —
Впало на них у розпуці
Криваве прокляття!
А нині серпень жито у покоси
Складає вправним помахом руки.

Ще ніби вчора, як раби, німі,
Москві під ноги радісно стелились,
А нині з гострим болем
пробудились
Під стогін тих, хто впав на Колимі.

Чи не ведуть нас знову до біди?
Чи бути нашій долі, чи не бути?
Буди народ мій, пам’яте, буди,
Не дай йому приречено заснути.

* * *

І знову фальш... О Господи, коли
Всміхнеться доля до мого народу?
Безбожні, поманкурчені хохли
Кують кайдани на німу свободу.

І знову холод в серці, знов зима...
Бунтує кров у стовбурі калини:
Чи є вже Україна? — Ой нема...
Те, що в нас є, то ще не Україна.

Із надією в серці
й любов’ю у карих очах.

ДОРОГА НА ГОЛГОФУ

Пам’яті Василя Стуса

Це ж так недавно
йшов ти до загину,
Бо що тобі, безстрашному,
загин! —
Жагуче вірив в рідну Україну,
На цілий світ, здавалося, один.

Таврований, зневажений, забутий,
Писав про те, що совість
говорила, —
Повік рабам духовним
не збагнути,
Звідкіль така міцна у тебе сила.

Та сила — це любов,
любов без тями,
Вона не знає лживих філософій,
Вона текла кривавими слідами,
То вороги нам пророкують смерть.

Візьмімося за руки воєдино,
Повірмо в себе, сестри і брати,
Не даймо знов у рабство України,
Катам не даймо нас перемогти!

* * *

Моя прекрасна українська мово,
Найкраща пісне в стоголоссі трав,
Кохане слово, наше рідне слово,
Що з небуття Шевченко підійняв.

Ти все знесла: насмішки і зневаги,
Бездушну гру ворожих лжеідей,
Та сповнена любові і відваги
З-за грат летіла птахом до людей.

Ти наш вогонь
на темнім полі битви
Священна кров, пролита в боротьбі,
Тебе вкладаєм тихо до молитви
І за спасіння дякуєм тобі.

* * *

Життя, немов в страшному сні,
Летить у прірву безголосу,
І в’яне, ніби буйний сніп,
Надій несправджених колосся.

В вінку лавровім яничар
Клянеться ворогу в любові,
Душа шука рятунку в слові,
Щоб дух не згас, як тлінний жар.

Вкотре благаю висоту,
Небесну зоряну Перлину:
«Врятуй нужденну Україну,
Безправну страдницю святу».

Знов хижо вигнувся дракон,
На шпилі влади — беззаконня,
А галасливе гайвороння
Зриває зорі для корон.

«ВРЯТУЙТЕ УКРАЇНУ ВІД ХРЕСТА!»

Як же їм буде в землі
Після смерті лежати?
Моя Україно!
Нене, натруджена й сива!
Мене ти родила,
Мене в сиру землю сховаєш,
Ти мені не дала ні здоров’я,
Ні дужої сили,
Дала лиш любов,
Непоборну й пекучу, як рана, —
І я її всю — до останку
В офіру тобі
Приношу.

МОЄ СЕЛО

У душі, як дивний пломінь роду,
Що долає перепони зла,
Закуток вкраїнського народу,
Писанка коханого села.

Там, в лісах, березовий неспокій
З гомоном діброви — заодно.
Там, в селі, мої дитячі роки
Білять коло Стрипи полотно.

Там, як буйний вітер
по зарінках, —
Мій щасливий, безтурботний сміх.
А на цвинтарі в нев’янучих
барвінках —
Сиві мрії прадідів моїх.

Там черемха ніжно зацвітає,
Запахом дурманить цілий світ,
Ще донині в серце залітає
Той солодкий, неповторний цвіт.

Цей святий притулок мого роду,
Цю чарівну пісню і красу, —
Острівець вкраїнського народу
І в могилу в серці понесу.

* * *

Пелюстку сонця заховаю в душу,
Роменом білим слово проросте,
Сльозу безвольну на вітрах осушу,
Нехай вона у слові зацвіте.

Тобі, мій любий український краю,
Найкращу пісню в дар несу, тобі, —
Коли схиляєш голову в журбі,
Моя душа від болю завмирає.

ВІРЮ

Вірю, прийдемо у завтра
Якісь набагато добріші,
Притулимо ніжно до серця
Потоптані спориші.
Звучатиме гордо над світом
Нескорена наша пісня,
Тріумфом свободи народу
На струнах святої душі.

* * *

Доле гірка України,
Ти смутком прийшла до мене,
Свічкою в головах стала,
В тузі схилила рамена.

Печаль тобі зір застилає,
Твій жаль мені душу мордує,
Твій біль — мою силу плекає,
А гнів — мою волю гартує.

* * *

Ще ніби вчора голосні струмки
Будили землю дзвінко, стоголосо,

* * *

Краплинами гострого болю
У серце вкрадається туга,
Нестерпна, як люта недуга,
Що сковує душу і волю.

Цькування, злодійство, руїна
І зрада в свічаді «любові»,
А ворог підступно — без крові
Захоплює знов Україну.

РІДНИЙ КРАЙ

Як я люблю свій край —
оцю квіточку,
Вільху, калину,
Оцю ружу червону,
що біля батьківських воріт, —
Найпрекраснішу в світі —
єдину мою Україну,
Буйний голос у полі
і вишневий замріяний цвіт!

Як я люблю цю пісню,
що невмирущо лунає
Із суворих, як вої,
загартованих в битвах віків —
Про діброву й Дунай,
до обрію — поле безкрає
І про мужніх, завзятих,
безстрашних в боях козаків!

Як люблю я Дніпро
і засніжені білі Карпати,
У синьому смутку
журно схилені коси беріз,
У подільському житі
синьоокі, грайливі блавати,
Журавлине прощання,
що проймає нам душі до сліз!

ПІСНЯ ПРО УКРАЇНУ

Скільки раз над тобою
збивалися нелюдів хмари,
Затискались кайдани
на стомлених чесних руках,
Скільки раз твою душу
до смерті спікали пожари,
Задихалася пісня
на спечених кров’ю устах.

Мордували синів
в більшовицьких страшних
казематах,
Покривали могили
замучені груди твої,
По засмучених травах
топталися чоботи ката,
І німіли від розпачу й страху
в гаях солов’ї.

Як чорнобильські дзвони
по світі тривожно дзвеніли,
Як від вибуху тяжко
здригалась кохана земля,
Твої коси від туги і горя,
як сніг, побіліли,
Твої сльози упали
на кров’ю политі поля.

Україно моя, ти не впала в борні
на коліна,
А розправила крила
для вільного лету, як птах,
Підняла ти знамено
свободи і правди нетлінне
Коли ти йшов на обрану Голгофу.

Ішов на смерть —
ні страху, ні тривоги,
І вороги сахалися, як тіні, —
Ти не зійшов із хресної дороги
Жертовного служіння Україні.

ВОЛЯ

Прислухаймось до шелесту тополі,
До стогону бурхливого Дніпра, —
Їх віще слово кличе нас до волі,
Що пружним серцем
груди розпира.

Прислухаймось, як кличе нас
те слово
У буйний степ — до сонячних
заграв, —
Гуртуймося на клич його,
щоб знову
Здобуту волю ворог не стоптав.

* * *

Примарна істино,
чи я дійду до тебе
Через тумани і людські жалі,
Чи прихилю до серця клаптик неба
На стронцієм ураженій землі?

Народ мій убожіє щохвилини,
Свавільний світ несе потоки зла,
Дожити б до високої години,
Щоб воля справді волею була.

* * *

Холодять душу зачерствілі дні,
Журба голубить помертвіле поле...
Моя сувора посивіла доле,
Чи усміхнешся щиро ще мені?

Пече вогнем у серці гіркота,
Надій розбитих глибшає руїна.
Обкрадена, обдерта Україна
В святім терпінні зціпила уста.

* * *

Невже із правдою
ще нині розминемось?
Невже до ворога не прийде каяття?
Тримаймось, друзі,
бо коли хитнемось,
Загубимо і волю, і життя.

В попихачі до іншого народу
Штовхають нас
прибічники Москви.
Єднаймось, друзі,
бережім свободу,
Тримаймо міцно рідні коругви.

Над нашим краєм
згущуються хмари
І не дають спогодитися дню, —
Не даймо, щоб червоні яничари
Наш край перетворили у Чечню.

ПОВІРМО В СЕБЕ

Не вірте, що продажні українці.
В нас дух Свободи —
вічний і живий!
Це люті яничари і чужинці
Виносять нас на поглум світовий.

Нетлінна наша воля, наша слава
І пісня, сонцем сповнена ущерть,
Не вірте, що не вистоїть Держава,

* * *

Сама з собою впоратись не можу,
Душі незатишно у світі гіркоти,
Безжальна дійсність
сни мої тривожить —
Від неї не сховатись, не втекти.

Де грань між словом правди
і облуди?
Де грішні, а де праведні уста?
Гора Чернеча нас благає: «Люди,
Врятуйте Україну від хреста!».

* * *

Чи здатні ми ще перейнятись
болем,
Прислужництво здолати у собі,
Щоб Україні повернути долю,
Утрачену в нерівній боротьбі?

Безвір’я душ — страшніше
від потопу,
Відступництво нас нищить без меча.
Проносимо ганьбою крізь Європу
Горбату неміч власного плеча.

* * *

Рубають все — і душі, і надії,
Оспівують спотворену красу.
Куди подіну нездійсненну мрію,
Кому свій біль нестерпний понесу?

Будують храми,
золотять престоли,
Чекає раю змучений народ.
Минають дні за сподіванням голим
Обіцянок і наших, і заброд.

У них портфелі і вінки лаврові,
Їм вигідна духовна пустота,
Поклони б’ють і накладають знову
Вінець терновий на чоло Христа.

* * *

Виживаємо вперто
під ритм сьогодення,
Вилазимо з кризи, вбиваючи час.
То відчаю хвилі,
то хвилі натхнення
Одвічним неспокоєм спалюють нас.

Вимираємо мовчки
під сонцем свободи,
Вдивляючись тужно в зіниці небес.
Повірити прагнемо в долю народу,
Гріхами обвішані, двигаєм хрест.

Вкотре нашу працю
забрали чужинці,
А юди пригріли гіркі срібняки,
Та ми маєм віру, бо ми, українці,
Штовхаєм недолю
крізь досвід гіркий.

* * *

Не говори, що згине Україна,
Топтати віру праведних не смій,
Настане час — поставлять на коліна
Нікчемних вбивць,
грабіжників, повій.

Я вірю в істину, далеку і химерну,
До неї йду крізь сутінки густі,
До тих широт, де на добро поверне
Любов, що не вмирає й на хресті.

ВІТАЄМО ЗІ СВЯТОМ НАШИХ НАЙКРАЩИХ У СВІТІ ВЧИТЕЛІВ!

Доброго дня, «Джерельце»! Мене звуть Соколюк Ярослава, я вчуся в 6 класі Азовського НВК Джанкойського району. До вас пишу вперше, вирішила надіслати свої вірші. На сторінках вашої газети я читала дитячі вірші, і вони мені дуже сподобалися. Сподіваюсь, що мої віршики теж сподобаються дітям, бо вони написані від щирого серця.

НАВІЩО ВЧИТЕЛІ У ШКОЛІ?

Навіщо вчителі у школі?
Адже підручники в нас є.
Спитаю я у брата Колі:
— Навіщо вчителі у школі?
Відповідає мені Коля:
— У нас підручників доволі...
Та хто пояснить тобі тему:
Іменник, Сонячну систему,
Хто зошит перевірить твій?
Кому ти вірш розповіси?
І зрозуміла, врешті, я:
Без вчителів не обійтись!
І хоч підручників доволі...
Потрібні вчителі у школі.

Ярослава СОКОЛЮК

ЯКИМ ПОВИНЕН БУТИ НАЙКРАЩИЙ ВЧИТЕЛЬ?

У кожного є своя думка — яким повинен бути найкращий вчитель. По-моєму, це вчитель, який добре знає свій предмет і вміє грамотно й красиво його викласти, щоб учні зацікавилися, із задоволенням робили всі завдання і з нетерпінням чекали наступного уроку. А ще найкращий учитель повинен не тільки добре знати свій предмет, але й бути доброю та уважною людиною, щоб з ним було цікаво не тільки на уроці, але й після — на виставках, екскурсіях, у поїздках, де діти стають більш дружними й веселими. Але багато учнів вважають, що кращий вчитель той, який задає мало домашніх завдань або ж взагалі не задає їх. Тоді уявіть, які всі будуть безграмотні!

А в нашій школі всі вчителі гарні й до кожного на урок я йду із задоволенням!

Ганна БАШКАТОВА, учениця 7-Д класу НВК «Школа-ліцей» № 3

МОЯ УЛЮБЛЕНА ВЧИТЕЛЬКА

Коли я вперше йшла до школи, то дуже хвилювалася: якою буде моя вчителька?!

Але Оксана Василівна Кравець сподобалася мені з першого погляду! Своїми добрими очима вона розігнала усі мої переживання та страхи.

Ось вже четвертий рік я кожного дня йду до школи з радістю, тому що уроки моєї вчительки завжди цікаві. Я інколи навіть дивуюся, скільки всього Оксана Василівна знає та вміє!

Вона, як друга мама, — завжди поряд: і навчає нас, і виховує, і до їдальні водить, і на прогулянки... Вона завжди справедливо вирішує наші суперечки і надихає нас на добро.

Сумно, що тільки цей навчальний рік ми будемо разом з нашою першою вчителькою... Дуже сумно!

Даруючи знання, вона залишає в кожному з нас частинку своєї душі, за це їй велике спасибі!

Катя ЗОСІМ, 4-В клас НВК «Українська школа-гімназія» м. Сімферополь

КОРОЛЕВА МАТЕМАТИКИ

Мені завжди подобалася математика в усіх її видах. Я вважала, що це легко, й розв'язувала будь-які задачі, які тільки могла знайти. Але раптом усе змінилося.

Олена Іванівна Динту, наша вчителька, у шостому класі запропонувала мені піти у МАН на математику. Спочатку я зовсім нічого не зрозуміла. А потім усе прояснилося — задачі, хоч на вигляд й були складними, мали прості відповіді!

Я дуже вдячна Олені Іванівні за її науку. Якби не вона, не були б уроки такими цікавими.

Поліна СТАРИГІНА, учениця 7-Д класу НВК «Школа-ліцей» № 3

ЛЕГКИХ УРОКІВ НЕ БУВАЄ...

Легких уроків не буває, бо не легко виробляється в людини власний погляд на речі, цікавість до глибинного пізнання їх цінності. Не можна навчити дитину мислити, не виробивши в неї здатності долати перешкоди, бо навчання — це передусім важка праця. А успіх прийде тільки до завзятих та наполегливих. Першими допоможуть у цьому талановиті педагоги, які люблять свою вчительську роботу, незважаючи на численні труднощі. Вважається, що дитячі враження про людину — найсильніші й тому не забуваються ніколи.

З перших днів знайомства з нашим учителем української мови Марією Олександрівною Мисковою мене вразила її висока культура спілкування. Можу впевнено сказати, що всім нам у класі пощастило з вчителькою, бо в ній захоплює все: дивовижна ерудиція, невичерпна й водночас цілеспрямована енергія, душевна теплота й доброзичливість, з якою вона ставиться до нас, своїх учнів, а також до всіх інших класів. Саме вона навчила нас бути мужніми, не лякатися життєвих труднощів, мати почуття власної гідності.

Святослав ЛУКАЩУК, учень 7-Г класу НВК «Школа-ліцей» № 3

Марія Олександрівна Мискова викладає у нас українську мову та літературу. Вона дуже гарна вчителька та дивовижна людина! Хоч я раніше не дуже любила українську мову, але завдяки Марії Олександрівні вона стала мені подобатися. Вчителька справедлива і гарно викладає предмет. Мені б дуже хотілося, щоб усі вчителі були такі! Дякуємо вам, Маріє Олександрівно, за ваші уроки!

Діана КОСТЕНКО, учениця 7-Г класу НВК «Школа-ліцей» № 3

ЧОМУ ВЧИТЕЛІ ТАКІ ВАЖЛИВІ?

Вчитель відіграє дуже важливу роль у житті кожної людини. Перша вчителька прокладає перші кроки до нашого навчання. Першу вчительку ми будемо пам'ятати завжди! Вона вночі перевіряла зошити та готувалася до уроків. Вона завжди нам допомагала. Ставилась до нас, як до рідних дітей.

Також ми вдячні вчителям старшої школи. Праця вчителя старшої школи теж не менш складна. Мене завжди вражало, як вчителі пам'ятають наші імена та прізвища, адже вони викладають не лише в нашому класі!

Вчителі — найголовніші люди у нашому житті після батьків!

Тетяна РЯБОВА, учениця 7-Г класу НВК «Школа-ліцей» № 3

Моя улюблена вчителька — це вчителька англійської мови Рамзія Рахімівна Пройдакова. Вона дуже позитивна людина. На її уроках мені дуже цікаво та легко вивчати англійську мову. Вчителька дуже вимоглива та строга, але у неї дуже сильні учні. Спочатку я не хотіла йти в її групу, та потім мені дуже сподобалися уроки. За те, що я у її групі, повинна подякувати своїм найкращим у світі батькам. Саме вони дали пораду йти у цю групу. А вчительці я повинна подякувати за доброту та наполегливість у вивченні англійської мови!

Ольга МИРГОРОДСЬКА, учениця 7-Г класу НВК «Школа-ліцей» № 3

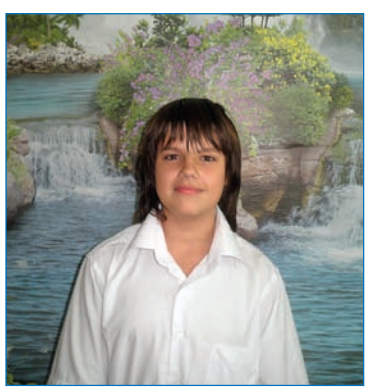

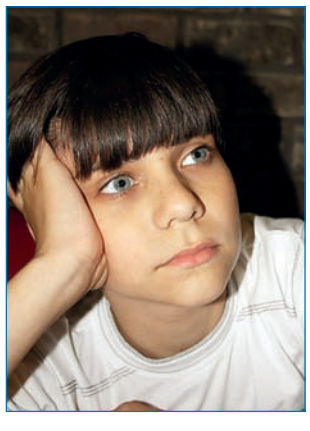

МОЯ ПЕРША ВЧИТЕЛЬКА

Мене з самого дитинства цікавила професія вчителя. Здавалося, що це так просто! Але коли я пішов до школи, то побачив, як нелегко бути вчителем.

Моя перша вчителька — людина чудова. Вона добра, щира, справедлива. Всі свої сили, знання і час віддала Лариса Євгенівна Шеховцова нам, дбала про те, щоб ми стали освіченими і добрими людьми.

Мені здається, що справжній учитель — це людина, яка має не тільки глибокі знання, а ще вміє спілкуватися з людьми, виховувати їх чесними, працьовитими, добрими і дружними. Тому ідеалом для мене залишається моя перша вчителька, з якою я почав читати, рахувати і писати.

Дмитро ПОЛОНСЬКИЙ, учень 7-Г класу НВК «Школа-ліцей» № 3

НЕПРОСТА І БЛАГОРОДНА ПРОФЕСІЯ

Вчителі — це ті люди, які допомагають нам пізнавати світ день за днем. Вони відкривають нам секрети чисел, знайомлять із шедеврами світової культури, пояснюють закони природи, крім того, вчать бути дружніми, ввічливими, старанними і розвивати свої здібності і таланти. Потрібно багато сил, терпіння і любові для того, щоб впоратися з цілим класом не зовсім слухняних дітей, зробити свій урок цікавим і зрозумілим.

Жоден день у школі неможливий без учителя, нехай навіть тільки один із них вважається його професійним святом. У День вчителя школярі йдуть до школи з букетами квітів, а вчителі приходять особливо красиві та усміхнені. У такий день соромно прийти з невивченими уроками, незважаючи на святкову атмосферу. Зазвичай ми вітаємо наших учителів всім класом і готуємо яку-небудь святкову програму. Ми намагаємося показати, наскільки цінуємо те, що вони для нас роблять.

Настя ЛЕВЧЕНКО, учениця 7-Г класу НВК «Школа-ліцей» № 3

ДЗВІНКИ КРІЗЬ СЕРЦЕ

(З КНИЖКИ, ДОСІ НЕ ВИДАНОЇ)

* * *

Як хочете, а я вам не повірю,
Що з егоїста може бути вчитель.
Не тільки — путній,
вчитель взагалі...
Хіба такий дитину зрозуміє?
Хіба помітить трепетне кипіння
В очах дитячих вчитель-егоїст?
А чи навчить любити Україну,
Якщо в самого лиш любов до себе?
Як хочете, а я вам не повірю...
1998 р.

* * *

Ви сльози зблизька бачили хоч раз?
В дитячі очі — чуєте? — вдивіться:
В них — і печаль, і болі без прикрас,
Й, буває, радість сяє —
перемениться.
А сміх дитини слухали, скажіть?
Дзвінкий і чистий,
як вода з криниці.
Нехай той сміх і лллється,
і дзвенить,
Ну, а сльоза лиш з радощів
іскриться!
1998 р.

* * *

Нехай ніхто не заздрить нашій долі:
Важкий то хліб, зароблений у школі,
В її вогні я сам себе спалив,
Як віл у полі серед рідних нив.
Усе спізнав, і щедрий дар любові
В серцях дітей, у їх нехитрім слові.
Коли підуть чутки помежи люди,
Що вже мене нема
й ніколи вже не буде,
Не вір, не вір, я буду, поки світ,
Допоки по стежині од воріт
Спішитиме дитя
до вчителя з любові
Сказать «спасибі» у нехитрім слові!
1999 р.

* * *

Мені так гарно, любо в класі...
Хоча й чужі, та все ж мої
Маринки, Тані, Толі й Васі —
Ці невгамовні солов'ї!

Не заздрять тут і не лукавлять,
Як між дорослими бува.
А розіб'ють печалі камінь,
Що часом серце розрива!

Тут тиша-тишенька тремтлива,
Світ чарівної доброти...
Тут України зріє нива,
Яку плекати мусиш ти!
2000 р.

ПРОВИНА

Я сьогодні образив дитину —
Слово зле спересердя жбурнув,
Ніби в душу камінчиком кинув,
Ніби воду линув крижану.

Посмутніли ясні оченята,
Сліз росинками вмить зайнялись...
Ну, кому про біду розказати,
Де подітись тих сліз боячись?

День — не день...
Ятрить серце провина...
Нащо скоїв, явив ту біду?...
Я сьогодні образив дитину.
Я до неї з повинною йду!
2000 р.

ПРИТЧА ПРО СМІХ

Його вигнали з класу
Ще тоді, як біля школи
Клени розгубили червінці.
Діти принесли їх на урок,
І так звабно сміялись,
Що й вчительці захотілось.
Аж рипнули двері — директор:
— Смієтесь?!
І сміху не стало.
І побрів він туди,
Де його виглядали.
А сюди вже ніколи
Й не потикався.
2002 р.

* * *

Цю дівчину я вчу з п'ятого.
Зараз вона в дев'ятому.
Вчора так глянула
На однокласника,
Аж розцвіло на уроці,
Хоча за вікном
Мороз-морозище.
Стала дівчиною...

* * *

Кажуть мені сусіди,
Просить дружина:
— Ну коли вже покинеш
Ту школу?
Є пенсія. Є хліб і до хліба.
Читай непрочитане,
Бався з онуками,
Віршуй на здоров'я!
Ну коли вже?!

А я кожного разу:
— Ось довчу такий-то клас
До останнього дзвіночка,
І крапка — бувай, школо!

Не йме віри дружина,
Бо знає тільки вона:
Шкільні дзвінки
Пройшли крізь моє серце
І бринітимуть доти,
Поки не покличе
Прощальний дзвінок.
Туди, де не сіють, не жнуть...
2012 р.

ОБІЦЯНКИ

Скільки топчу ряст,
Мені щось обіцяють.
Пам'ятаю,
Тато обіцяв велосипед,
Та не купив:
Не вистачило карбованця.
І я катався на соняшнику.
І зараз мені обіцяють:
Президент — підвищити зарплату,
Вчені — «побороти» жука-колорада,
Видавці — пустити у світ книжку,
Якщо... поможуть меценати.
Скуштувавши гіркого досвіду,
Я сам нічого не обіцяю:
Ні президенту,
Ні видавцям, ні вченим, —
Боюсь брехуном стати.
Коли мені щось обіцяють,
Я згадую слова матері:
— Синку, не грайся
В обіцянки-цяцянки!
Вчися нелегкої науки:
Говорити правду!

СЛОВО

Так довго не писалося мені!
Слова не йшли,
хтозна куди тікали —
Чи то за море, чи за перевали,
А чи зникали десь удалині.

«Не муч себе дарма вже
стільки діб! —
Казав собі. — Не пишеться —
й не треба!
Невже в наш час, дивак,
така потреба
Писати вірші? Йди вирощуй хліб!»

І я пішов орати переліг,
Зерном добірним ниву засівати.
Й воно — зійшло!
Жадане, ніби свято!
Явилось ждане зі світів-доріг.

І засвітилось рідне, зацвіло —
Словечко, слово — ну хіба не чудо?
Оте, що в пісні маминій почуте,
Оте, в якому татове тепло.

Василь ЛАТАНСЬКИЙ,
учитель школи с. Пруди
Совєтського району в Криму

Василь Григорович Латанський з учнями

КНИЖКОВА «КРИНИЦЯ» — У «КРИМСЬКІЙ СВІТЛИЦІ»!

Продовжуємо знайомити читачів з книгами, подарованими для нашої редакційної бібліотеки відомим київським видавництвом «Криниця».

«Шевченкова Криниця» — це збірник найвідоміших, особливо яскравих і змістовних висловів (афоризмів) і ширших уривків із поетичних творів Тараса Шевченка та його прозової спадщини: повістей, драматичних творів, листів, щоденника тощо.

Кожен, кого цікавить світогляд Кобзаря, кому потрібно писати чи говорити про нього, з допомогою цього збірника зможе швидко підшукати цитату на необхідну тему: про Бога, людей і Україну; про громаду і родину, слово і красу та ін. Особливо цінна ця книжка тим, що при її укладанні використано і прозові твори поета, які менш відомі та доступні читачам.

Збірник «Шевченкова Криниця» має велике теоретичне і практичне значення для школярів і вчителів, студентів і викладачів, для громадських діячів і службовців, а також для всіх шанувальників української літератури, які зможуть більш ефективно використати творчі надбання Т. Г. Шевченка в навчанні, в повсякденній діяльності, — при написанні шкільних завдань і творів, наукових рефератів і статей, виступів з нагоди різних святкувань та в багатьох інших випадках.

«Книга про Матір». У цій унікальній за змістом антології вперше тематично підібрані та об'єднані поетичні твори 232 українських поетів, що присвячені українській матері, яка на важких роздоріжжях історії самовіддано бореться за добро і світло в житті своїх дітей, за продовження роду, а значить — за збереження і відродження української нації.

У наш час, коли набувають поширення насильницькі та агресивні ідеології, які руйнують духовні основи суспільства, коли жорстокість, егоїзм та аморальність захоплюють у свій вир життя і громадське, і

особисте, кожен громадянин України має святий обов'язок — зберегти вікову добротворчу мораль нашого народу.

Прищеплювати високі почуття любові до Вітчизни, до рідної землі, до матері як наставниці душі і хранительки Життя — саме цій меті служить «Книга про Матір».

«Цілющі рослини Італії та України в народній медицині, косметиці, кулінарії». Собецька Н. Г.

...Подорожуючи по Італії, захоплюючись яскравими барвами її природи, жінка-українка потрапляє в сім'ї, де знайомиться із особливостями харчування італійців. Її зворушує рівень інформованості населення щодо здорового стилю харчування та, як звичне, використання цих знань у повсякденному житті.

Авторка книги розглядає лікувальні та їстівні властивості 34-х рослин, деякі особливості і легенди, пов'язані з їхнім походженням. Подає поради і рецепти італійської народної медицини, косметики, традиційної італійської кулінарії, які можуть бути корисними і в побуті українців.

Підготувала Любов СОВИК

(Продовження бібліотечної рубрики — в наступних номерах «Світлиці»)

Пісня про вчительку

Слова Андрія Малишка — Музика Платона Майбороди

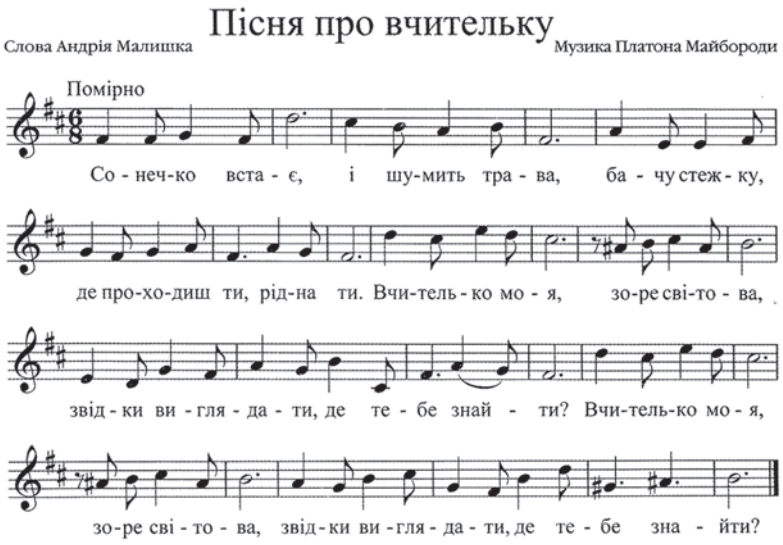

Сонечко встає, і шумить трава*,
Бачу стежку, де проходиш ти, рідна ти.
Вчителько моя, зоре світова,
Звідки виглядати, де тебе знайти? } *Двічі*

На столі лежать зошитки малі,
Дітвора щебече золота, золота,
І летять, летять в небі журавлі,
Дзвоник ніби кличе молоді літа. } *Двічі*

Скільки підросло й полетіло нас
На шляхи земні, в ясну блакить, у блакить,
А що в тебе знов та доріжка в клас,
Під вікном у школі явір той шумить. } *Двічі*

Двох синів твоїх узяли фронти,
Воювали, не лічили ран, тяжких ран,
В партизанську ніч посивіла ти,
Як в морози сиві недожатий лан. } *Двічі*

Знов приходить юнь і шумить трава,
Пізнаю тебе я при вогні в наші дні,
Вчителько моя, зоре світова
На Вкраїні милій в рідній стороні. } *Двічі*

(*Подаємо народний варіант слів)

(«Пісенний вінок», упорядник А. Я. Михалко, видавництво «Криниця»)

Михаил ЛУКИНЮК

КРАТКИЙ ЭКСКУРС В КРЫМСКО-РОССИЙСКО-УКРАИНСКУЮ ИСТОРИЮ

С ОТДЕЛЬНЫМИ ФРАГМЕНТАМИ ИЗ ДИСКУССИЙ АВТОРА В ИНТЕРНЕТЕ

(Продовження. Поч. у № 31-39)

Такое специфическое освещение «общей» истории россиянами не могло не броситься в глаза и историкам из «дальнего зарубежья» – в частности, автору фундаментального труда «История. Европа» Норману Дейвису (***«Московиты-россияне,*** – отмечает этот известный исследователь европейской истории (2000. – С. 407), – ***НИКОГДА НЕ ВЛАДЕЛИ КИЕВОМ***, *однако недостаток оснований не мешал им считать Москву единственной законной наследницей киевских земель»*) и известному исследователю исторических мифов России, профессору кафедры российской истории Гарвардского университета Эдварду Кинану. Так, последний, готовя к изданию в Украине первый сборник своих статей с анализом отдельных характерных изъянов *«стандартной русской историографии»*, основные составные части которой: издание источников, научные исследования, даже терминология – по мнению Э. Кинана, ***«почти ПОЛНОСТЬЮ ИСКРИВЛЕНЫ МОСКВОЦЕНТРИЗМОМ»***, подчеркивал (Кинан, 2001, с. 14-15), что *«посвящены они преимущественно московитам – неадекватности их господствующего исторического нарратива (представления исторического процесса. – **М. Л.**), их искажениям динамики восточнославянской культурной истории, их ошибочным толкованиям и использованиям исторических источников»*.

Непостижимым выглядит тот факт, что такие – действительно ошибочные – «толкования» и «искажения» истории восточных славян российскими исследователями (которые, кстати, невозможно квалифицировать иначе, чем просто-таки поражающим неуважением к собственной, действительно российской, истории) видят все, кроме самих российских историков. И рано или поздно та рукотворная *«неадекватность»* непременно – и болезненно – выпрет, как шило из мешка. ***«Хватая чужое,*** – горько отмечала В. Новодворская (1993), – ***мы утратили своё»***. Поэтому в результате этих – далеких от действительности – «хватательных» подходов, как отмечал почти 100 лет тому назад автор 11-томного труда «Історія України-Руси» Михаил Грушевский (1991), ***«ИСТОРИЯ ВЕЛИКОРУССКОЙ НАРОДНОСТИ ОСТАЕТСЯ СОБСТВЕННО БЕЗ НАЧАЛА»***, так как *«фикция «киевского периода» не дает возможности соответственно представить историю великорусской народности»* (с распадом СССР этот «исторический» кризис только обострился). Это и понятно: чтобы подогнать себе тот или иной «престижный» кусок чужой истории, импер-историкам приходилось безжалостно отсечь такой же кусок собственной. И из-за этой хватательной ненасытности к чужому история России становилась все более похожей на цыганское одеяло, сплошь сшитое из разнообразных лоскутов и кое-как прикрытое накинутым поверх него кружевом **ИМПЕРСКИХ ИСТОРИЧЕСКИХ МИФОВ**. Но в настоящее время, когда пресловутую андерсеновскую «голость короля» скрыть уже невмоготу, этот кусок украинской истории – в отличие от так же грубо присвоенных многочисленных украинских исторических и культурных достопримечательностей, до сих пор цепко удерживаемых Москвой, – буквально ускользает из рук неоимперских историков, безудержно уменьшаясь, словно знаменитая шагреневая кожа.

По-видимому, не слишком полагаясь на ослабевшие руки российских историков, первую попытку положить на исторический руль свою «государственную» руку сделал и Президент РФ В. Путин, который, как сообщила московская газета «Версии» (Уткин, 2002), в ноябре 2001 г. *«потратил почти полтора часа на встречу с историками»* в Кремле. *«Ученых* (а все они, отмечает автор сообщения, *«были специалистами по ранней истории России»*. – **М. Л.**) *позвали, чтобы по-новому расставить акценты в отечественной истории»*. Кстати, позже, в ответ на попытку газеты *«уточнить: правда ли, что президент был бы не прочь* ***сместить приоритеты в давней истории России?»****,* участник той встречи академик В. Янин (там же) подтвердил, что, похоже, *«именно это лежало в основе»*, но, добавил он, *«вопрос был поставлен не так в лоб»*.

Собственно, вопросов, которые поставил перед историками В. Путин, было только два. Вот первый (в изложении А. Уткина): *«Если уж Киев стал столицей независимого государства, где у нас, в России, теперь тот главный культурный центр, на который мы должны ориентироваться? Есть ли альтернатива нынешней столице независимой Украины и есть ли возможность не слишком придавать значение Киеву как колыбели восточного славянства?»* Вероятно, Владимир Владимирович надеялся получить четкий ответ (кому же еще его знать, как не признанным «столпам» российской истории!) на вполне конкретный свой вопрос. Однако этим надеждам не суждено было исполниться (во всяком случае тотчас): *«Между историками в присутствии президента произошла легкая дискуссия относительно того, что считать столицей»*. В ответ В. Янин взялся заверять, якобы *«роль Новгорода* (который, вспомним, настойчивыми усилиями Москвы был полностью разрушен, а его обитатели безжалостно истреблены. – **М. Л.**) *в ранней российской истории ничуть не более малая, а возможно, даже и больше роли Киева»*. От подобного утверждения всего один шаг до принятия новой – северной – схемы образования Древнерусского государства (наиболее радикальные апологеты «северных схем» цивилизационного развития идут значительно дальше: арктический север европейской части России они провозглашают – ни больше ни меньше – прародиной индоевропейцев – см., например: Гусева, 1996). В соответствии со «схемой» эта история должна была бы начаться не в Среднем Поднепровье, а где-то на берегах Ладоги[1], и только впоследствии *«объединительные импульсы»* (высказывание доктора исторических наук Владимира Рички) с севера достигли бы киевского юга. Но, подчеркивает дальше В. Ричка (2001), *«имеющиеся **археологические данные не дают никаких оснований утверждать о подобном.** Напротив, вектор процессов эндогенного социального развития восточного славянства проходил в обратном, по сравнению с распространением в Восточной Европе варяжских древностей, направлению, то есть **с юга на север»***. Поэтому не удивительно, что остальные участники «президентского» совещания *«не полностью»* разделили это мнение, более того – *«постарались показать президенту»* обоснованность своей позиции.

Такой результат, отмечает А. Уткин, *«несколько огорчил главу государства и он перешел к следующему вопросу: можно ли, опираясь на опыт российской государственности, создать национальную идею?»* Впрочем, и этот вопрос *«пока еще остался без ответа»*. *«Никто этого не знает*, – цитирует А. Уткин ответ академика Янина, – *и мы этого не знаем»*. Путин пообещал *«подумать над услышанным от историков»* и *«дал понять»*, что подобные встречи с историками будут происходить и в дальнейшем.

Впрочем, как и в случае с «узаконенной» Тезисами ЦК КПСС «концепцией» Мавродина, последнее слово было вовсе не за историками: 3 марта 2011 г. Президент РФ Медведев издал Указ № 267, которым, ничтоже сумняшеся, **назначил** празднование 1150-летия зарождения российской государственности на 2012 год (Российская газета, 05.03.2011 – Федеральный выпуск № 5423). Интересно, как это «обоснуют» российские историки, ведь в течение полутораста лет они (начиная с В. Ключевского со товарищи в XIX ст. – через огромные научные коллективы «МСЭ» да «БСЭ» в XX – и заканчивая профессионалами высшей квалификации Института этнологии и антропологии Российской академии наук в XXI) утверждали, что *«великорусская... народность складывается в течение XIV-XV столетий»*, **а коли «возраст» этой народности 500-600 лет, то как государственность этой народности могла зародиться за 500-600 лет ДО ЭТОГО?** Вероятно, дальше для преодоления колебаний историков между подобными «историческими» средствами и высочайше сформулированной целью – по аналогии с недоброй памяти пресловутым предшественником – будет издан новый «Краткий курс истории ЕР[2]» – чтобы не допустить никаких «шатаний» относительно «провозглашенного партией нового курса»...

Что и говорить, любят россияне русскую нашу историю, но, как писал Михаил Лермонтов (по другому поводу, разумеется), *«странною любовью»*, а именно: очень уж любят представлять её как свою собственную. А не понимают того (позволим себе немножко перефразировать знаменитый монолог тюремщика Фроша из прекрасного фильма-оперетты «Летучая мышь» – в незабываемом исполнении Ивана Александровича Любезнова), что если такая большая конструкция рухнет, то обязательно разобьётся. Ведь она такая хрупкая! А процесс этот, как говаривали в далекое «перестроечно-горбачёвское» время, уже «пошёл», и *«соломенными подмостками»* (выражение В. Белинского из его «Взгляда на русскую литературу») тут не обойтись...

Да и нам **ХВАТИТ УЖЕ ДЕЛАТЬ ВИД,** что ничего такого не происходит, когда те, кто не имеет на это никакого исторического права, присваивают себе огромный «кусок» нашего исторического прошлого (а не прочь – и территории!), чтобы достичь притянутой за уши «тысячелетней» истории, а мы, пораженные комплексом провинциальности и неполноценности, только застенчиво краснеем, как бабёнка, нахально ущипнутая на людях. И отдельными эпизодическими «контрударами» историков и публицистов это *«тотальное идеологическое нашествие на Украину»* (выражение академика И. М. Дзюбы) не одолеть – необходимо решительное системное противодействие.

2.3. Что составляет НАЧАЛО ИСТОРИИ ВЕЛИКОРУССКОЙ НАРОДНОСТИ? Утверждая, что история великорусской народности осталась **без собственного начала**, знаменитый историк Михаил Грушевский, конечно, не имел в виду его «физическое» отсутствие, а то, что импер-историки – с высочайшего благословения – его сознательно «вырезали» и заменили «престижным» историческим «имплантантом». Несколько веков таковым была история Киевской Руси, но теперь, когда Украина наконец вырвалась из цепких объятий «старшей» (младшей!) «сестры», понадобилась срочная замена былого – искусно подогнанного профессиональными фальсификаторами – «имплантанта». Как и всякая имплантация, процесс этот болезненный – не столь физически, как духовно, ибо производится эта операция над сознанием целого народа, которому столетиями вдалбливали, что это ЕГО славная история. А на самом деле оказалось – чужая. И хотя многочисленные историки (ещё больше – политики), защитники «нашести» присвоенного (слава Богу, на подобное не распространяются ни «сроки давности», ни решения «ручных» судов), всё ещё тужатся доказать недоказуемое, но уже даже высшая власть озаботилась (а значит, признала) этой проблемой. Но, похоже, вместо того, чтобы вывести из искусственного небытия ДЕЙСТВИТЕЛЬНУЮ историю северо-восточных «пределов», т. е. историю населявших её народов, опять ищут что-то более «престижное».

Севастопольські реалії. «Чиї сини, яких батьків?..» Фото М. Владзімірського

Наиболее рьяные защитники былой «славы» даже действуют по принципу «Лови вора!».

Так, известный российский писатель Анатолий Ананьев с горечью отмечает (1993. – С. 10-11), что у некоторых народов (хотя и не уточняется каких именно, но по всему видно, что попасть в эту когорту «обиженных» историей украинскому народу никак не светит) *«украдены не только истории, но, и это не преувеличение,* ***украдена сама жизнь»***, и предлагает не только *«не понукать»* этими народами, а наоборот – ***«прийти с покаянием к ним и помочь им восстановить и свою историю, и национальное достоинство, и честь».*** И это не вызывает никаких возражений! Да и вообще в упомянутой статье есть немало глубоких и резонных мыслей, если бы только буквально не бил в нос тот великодержавный дух, что плотной пеленой нависает над всем изложением, неотвратимо обуславливая появление многочисленных, порою мелких, перекручиваний и умалчиваний, по существу, разрушая этим объективность представления материала.

Со всей принципиальностью, клеймя *«те народы и государства, на совести которых кровь миллионов загубленных жизней»* и которые и теперь, *«поставив себя во главе миролюбивых сил планеты, готовы диктовать да и диктуют уже мировому сообществу свою волю»* (там же. – С. 12), автор никоим образом не распространяет это на собственное государство, возмущаясь тем, что Россия, *«распространившая свое влияние на Сибирь, хотя проникновение в эти области не столько сопровождалось насилием, сколько – тихой, мирной, бескровной, религиозной* (так и тянет молитвенно сложить руки и, смиренно возведя кверху глаза, петь вслед за автором осанну миролюбию, бескровию и религиозности упомянутого *«распространения»*, чинимого *«кроткими»* и *«набожными»* – наподобие душегуба А. Боголюбского – московскими правителями. – **М. Л.**) *экспансией, что, разумеется, не может служить оправданием»*, до сих пор содержится упрямыми недоброжелателями *«не иначе, как в списках агрессоров и преступников»!* И за что! За один-единственный грешок молодости, да и то – *«бескровный»*...

На самом же деле, подчеркивает известный российский историк, академик Михаил Покровский (1943), *«это отнюдь не было мирное заселение «культурными» славянами пустых земель, где там и сям бродили дикие охотники. Это было изнасилование и угнетение довольно густо населенной* [например, *«мордва конца XII века представляла собой федерацию нескольких племен с центром на месте будущего Нижнего. Что это был центр федерации, доказывается тем, что все племена защищали город, а насколько федерация была сильна, показывает тот факт, что соединенные силы трех русских княжеств – Суздаля, Рязани и Мурома – хотя и смогли захватить город, но не смогли в нем удержаться»*. О том, что угро-финны *«имели города, подобно славянам»*, писал, ссылаясь на летописи, и С. Соловьев (1896. – Кн. 1, т. I-V. Том I. – С. 85). – **М. Л.**] *земледельческой страны, по материальной культуре, вероятно, мало отличавшейся от русских поселенцев; но последние были лучше вооружены и лучше организованы в военном отношении»*. Поэтому, подчеркивает исследователь, *«нельзя даже говорить об их «обрусении» как одностороннем процессе: они в достаточной степени финнизировали своих поработителей»*.

(Продовження буде)

** Список першоджерел за адресою: http://svitlytsia.crimea.ua/index.php?section=article&artID=10683*

[1] Похоже, именно сюда привели поиски собственного центра возникновения российской государственности: взгляды российских историков (или – «державников»?) скрестились на малоизвестном селе Старая Ладога Ленинградской области, которому вскоре, говорят, исполняется 1500 лет, и которое попало в летописи, только благодаря тому, что тут надолго задержалась дружина Рюрика (между тем, современные исследователи – см., например: Цветков, 2011 – на основе глубокого анализа европейских хроник доказывают, что реально такой исторической личности вообще не существовало) по дороге в Новгород – в ожидании, когда вскроются замёрзшие реки.

Не вникая в историческую правомерность такого утверждения (можно, по-видимому, найти и более старые поселения, но это совсем не будет значить, что именно с них началось создание государства; например, посредине моего родного села нашли стоянку, если память не изменяет, медного века – энеолита – но **это вовсе не значит**, что время основания села следует отнести ко временам **трипольской культуры**, как, собственно, и основание современного Триполья на Киевщине, давшего ей своё имя), все же отмечу безусловный позитив этой тенденции: **похоже, россияне наконец начали искать свои исторические корни в собственном, а не соседском «огороде».**

[2] *ЕР* – «Единая Россия», крупнейшая политическая (правоцентристская) партия России, созданная в 2001 на основе общественных организаций «Единство», «Отечество», «Вся Россия» (председатель – Владимир Путин).

ВІТАННЯ МІНІСТРА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ МИХАЙЛА КУЛИНЯКА З НАГОДИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ДНЯ БІБЛІОТЕК

Шановні бібліотекарі та користувачі бібліотек!

Щорічно, 30 вересня, вся культурна, освітянська, наукова громадськість нашої держави відзначає Всеукраїнський день бібліотек.

Вітаю усіх зі святом мудрості, святом знань, висловлюю щиру та заслужену повагу до бібліотечних працівників!

Щиро вдячні за вашу наполегливу роботу у сфері бібліотечної справи, створенні умов для відповідності рівня бібліотек сучасним вимогам, за бажання постійно підвищувати рівень обслуговування читацької аудиторії.

Впевнений, що бібліотечна справа й надалі буде розвиватися, залучати велику читацьку аудиторію та сприяти розбудові інформаційного суспільства.

Від щирого серця бажаю вам успіхів у вашій професійній справі, благополуччя та наснаги, міцного здоров'я, добробуту та щастя у ваших родинах.

«НА КРИЛАХ МАЛИШКОВИХ ПІСЕНЬ»

У теплій, душевній атмосфері відбулося в бібліотеці Українського культурно-інформаційного центру в Севастополі літературне свято «На крилах Малишкових пісень». Захід було проведено напередодні Всеукраїнського дня бібліотек та Дня українського вчителя, а цільовою аудиторією стали студенти Севастопольського міського гуманітарного університету (СМГУ).

Присутніх зі святом привітала генеральний директор УКІЦ Тетяна Зеніна, яка вручила провідному бібліотекарю Нелі Сиротовій лист подяки від міської ради за «вагомий внесок у розвиток культури, популяризацію вітчизняної та зарубіжної літератури, духовне виховання севастопольців, творчі досягнення, активну участь в культурно-масових заходах та у зв'язку із Всеукраїнським днем бібліотек».

Шанувальники поетичного слова, якими за визначенням мають бути майбутні вчителі української мови і літератури, почули пісні на слова Андрія Малишка, створені разом із Платоном Майбородою та Олександром Білашем, декламації його поезій, пригадали найбільш важливі віхи його життя.

Зворушливо було ще раз почути «хітові» пісні на слова Андрія Малишка: «Києве мій», «Рідна мати моя», «Знову цвітуть каштани», «Пісня про вчительку».

Доброзичливі слова про захід почули присутні від кандидата педагогічних наук, доцента кафедри української філології СМГУ Тамари Мельник. «Нам завжди тут затишно й тепло, йдемо з бібліотеки окриленими, тому що чуємо щире українське слово», — сказала вона.

Літературне свято «На крилах Малишкових пісень» створили провідний бібліотекар УКІЦ Неля Сиротова, солісти центру — заслужена артистка АР Крим Тетяна Матар, Дмитро Морозов, Олександр Бузичкін, відеоінженер Марія Павлова, звукооператори Євгенія Нестеренко і Лідія Варвянська, методисти Лариса Еньякова, Інна Кулик та Наталя Рачок.

Микола ВЛАДЗІМІРСЬКИЙ

ДЕРВІЗА — СВЯТО ОСЕНІ ТА ВРОЖАЮ

З метою збереження, відродження і розвитку культур народів АРК, культурного обміну між національно-культурними товариствами, гармонізації міжнаціональних відносин, проведення серед молодого покоління просвітницької роботи, спрямованої на виховання почуття приналежності до історії, культури і життя народу, розвитку національної свідомості етнічних груп Криму Всеукраїнський інформаційно-культурний центр проводить заходи, які ознайомлюють населення Криму з традиціями і святами різних етносів, що населяють півострів.

Так, у червні нинішнього року спільно з Кримською універсальною науковою бібліотекою ім. І. Франка та Республіканським культурно-просвітницьким товариством кримчаків «Кримчахлар» було проведено семінар «Обрядові традиції кримчаків» з демонструванням сценарію весілля.

22 вересня, у день осіннього рівнодення, відзначається свято кримських татар Дервіза. Зазвичай це свято осені та врожаю відзначають на природі, поблизу джерела та святого місця — Азізу. Під час святкування проводяться конкурси співаків, танцюристів, поетів, знавців частівок, організовуються змагання з національної боротьби куреш. Лише на цьому святі змагаються у киданні каміння, примовляючи при цьому: «Нехай чорні дні повернуться тоді, коли повернеться цей камінь». Обов'язково проходять ярмарки. Свято Дервіза завжди закінчується виконанням «Хорану» — танцю, що символізує єднання народу в досягненні спільної мети.

Напередодні цього свята — 21 вересня ВІКЦ спільно з Будинком культури Сімферопольської міської ради провів на базі українсько-кримськотатарської школи № 42 I-III ступенів м. Сімферополя фестиваль «Дервіза — 2012». Автор цього проекту — провідний методист відділу зв'язків з національно-культурними товариствами, громадськими організаціями та міжрегіональної співпраці центру Зінуре Ісмайлова.

У рамках фестивалю відбувся конкурс малюнків, дитячий творчий конкурс виробів декоративно-прикладного мистецтва «Кримська осінь» та конкурс «Дервіза-ханум». Його переможницею і володаркою Гран-прі стала Евеліна Теміркаяєва — учениця 8-Б класу ЗОШ № 42, яка отримала в нагороду феску, вишиту золотими нитками майстром Тамарою Ключкіною. Усі конкурсантки разом з ансамблем «Йилдизлар» («Зірки») під керівництвом заслуженої артистки АР Крим, солістки ансамблю «Кирим» («Крим») Майє Анафієвої виконали «Хоран».

Кримчацька група «Рувшан» («Радість») Театру танцю народів світу «Мозаїка» під керівництвом кавалера Почесного знака України, золотого призера міжнародних тюркських фестивалів Тетяни Садовської виконала традиційний кримськотатарський танок «Тим-тим».

У конкурсах взяли участь учні ЗОШ № 42, Будинку культури і Центру дитячої та юнацької творчості Сімферопольської міської ради.

На художній конкурс було подано двісті малюнків і триста виробів декоративно-прикладного мистецтва. Учні у своїх роботах зобразили кримську осінь такою, якою побачили її на власні очі, вклавши у витвори любов до кримської природи, фантазію і старанність.

Переможцями у конкурсі малюнків стали: у молодшій віковій категорії — учні 1-А класу Саід Рашидов та Ельвіза Ісаєва, у другій — учениця 7-А класу Хатідже Якубова та учениця 7-Б класу Ельмаз Муракас. Серед вихованців Будинку культури перше місце посіла Гулімдан Кадирова. У творчому конкурсі виробів декоративно-прикладного мистецтва найкращою визнано колективну композицію учнів 11-Б класу «Осінній букет».

У рамках фестивалю відбулася презентація колекції одягу «Кримська акварель» студентської лабораторії моди «Сєлям» при кафедрі технології і дизайну швейних виробів Кримського інженерно-педагогічного університету.

Спонсорську допомогу в проведенні заходів і нагородженні переможців конкурсів надали підприємства «Сучасник» і «Світ», товариство «Україна — Світ» і вишивальниця Тамара Ключкіна.

Світлана ЛЕОНОВА, заступник генерального директора з культурно-освітньої роботи Всеукраїнського інформаційно-культурного центру

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету **«Кримська світлиця»** та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету **«Культура і життя»**, журнали **«Українська культура»**, **«Український театр»**, **«Театрально-концертний Київ»**, **«Музика»**, **«Пам'ятки України: історія та культура»**) можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт **www.presa.ua** на сторінці **«Передплата On-Line»**. Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою – **http://presspoint.ua/**. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. **Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com**